

Leto
X.

DOM IN SVETI

Štev.
10.

Ureja:
dr. Fr. Lampe.

V Ljubljani.
1897.

Tiska:
Katol. Tiskarna.

V Ljubljani, dné 15. vel. travna 1897.

Vsebina 10. zvezka.

	Stran
Cvetje s polja modroslovskega. (Spisal dr. Fr. L.) [Dalje.]	289
Kar čez noč. (Zložil J. P. Belostenski.)	291
Saj ne pozná te svet, Gospod. (Zložil Anton Hribar.)	292
Pijančev sin. (Povest. — Spisal Ivan M.) [Dalje.]	292
Ob Balkanu. (Spomini iz Bolgarije. — Spisal Jos. Repina.) [Dalje.]	300
Vzori in boji. (Po prijateljevih pismih priobčil Jož. Ošaben.) [Dalje.]	308
Pevčev poklic. (Zložil Anton Medved.)	309
Opravičen strah. (Zložil Anton Medved.)	310
Celje in okolica. (Narodno-društvene črtice. Poleg raznih spisov sestavil A. Fékonja.) [Dalje.]	310
Klinopisni spominiki in sv. pismo. (Spisal dr. Fr. Sedej.)	314
Prodiranje proti severnemu zemskemu tečaju. (Spisal dr. Simon Šubic.) [Dalje.]	317
Književnost	319
Slovenska književnost. Pomladni Glasi, 7. zvezek. — Lendovšek-Štritofova Slovenska Čitanka za Nemce in Slov.-nemški slovar.	

Na platnicah.

Pogovar Od pijače, inu ventočejna tega Vina med enim G: Fajmoštram,
inu med šterjim Farmanim. [Dalje.]

Slike.

Prijateljstvo	289
Nepovabljeni gostje. (Slikal Chierici Gaetano.)	296, 297
Pogled na Velenje. (M. Helff.)	312
Velenje na Štajerskem. (M. Helff.)	313
Klinopisni vzorec M.	316

Dobé se še letniki: IV. po 2 gld., V. po 3 gld., VII., VIII. in IX. po 4 gld. 20 kr

„Dom in Svet“ stane za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrť leta 1 gld. 5 kr. Za dijake na leto 3 gld. 40 kr., za pol leta 1 gld. 70 kr., za četrť leta 85 kr. V tuje dežele po 1 gld. 20 kr. na leto več. Dobivajo se še vse lanske (1896) številke.

Uredništvo in upravništvo je v Marijanišču. Za ljubljanske naročnike posreduje tudi „Katoliška Bukvarna.“

Cvetje s polja modroslovskega.

(Spisal dr. Fr. L.)

(Dalje).

19. Je-li svet od Boga ali ne?

Svet se neprestano preminja. Zato nikakor ni bil vekomaj tak, kakoršen je sedaj. Kakšen pa je bil nekdanj? Ali se je kdaj začel? Ali je sam iz sebe? To vprašanje spada med najvažnejša vprašanja v modroslovju; vsak umen človek želi zvedeti, kaj je bilo s svetom nekdanj.

Materijalisti učé, da je svet sam iz sebe, ker se je naredil iz večne tvarine ali snovi.

Panteisti pravijo, da se je neko večno bitje, naj se imenuje Bog ali drugače, izprevrilo v svet. Modroslovci krščanskega mišljenja pa učé, da je svet ustvarjen, to se pravi: nekdanj ga ni bilo, a neskončno bitje Bog ga je ustvarilo iz nič. Torej je to vprašanje isto, kakor če pravim: Ali je Bog ali ga ni? Gledé na to misli ogromna večina človeštva, da je ali da biva višje bitje, katero ima oblast in moč nad človekom. Bogatajci pa pravijo, da Boga ni, da si ljudje Boga samo domišljujejo. Kaj je resnično? To je kaj lahko izprevideti, ako le hočemo jasno misliti in dosledno sklepati. Tukaj ne ravnamo po navadnem šolskem načinu, marveč izbrali smo si najkrajšo pot, po kateri pridemo do trdnega prepričanja.

I. Prve dokaze dobimo tem načinom, da sklepamo na podlagi napačnih naukov.

1. Najprej recimo, da bi bil svet zares večn in sam iz sebe. Kaj potem? Tak svet bi se ne mogel preminjati. Da bi se namreč preminjal že od vekov ali brez začetka (!) in bi se preminjal v prihodnje veke in brez konca, — to je nezmysel. Večnost pred nami, večnost

za nami in večnost v premembah samih — kaj je to? Ako so prave premembe, dadó se šteti; ako so pa večne, ne dadó se šteti: torej dve stvari, ki se ne vjemata, kakor se ne vjema čveterovoglato krog.

2. Ako bi bil svet sam iz sebe, moral bi imeti vse svoje moči in stvari sam iz sebe. Čudno pač! Kakor svet sploh, moral bi tudi človek — n. pr. jaz — imeti vse moči iz sebe. Pa jih nimam: dobil sem jih od drugod, in

če ne jem, izgubim jih do cela. Torej je bosa, da bi imel svet vse sam iz sebe. Zemlja dobiva gorkoto na površju od solnca, solnce je pa tudi nima samo iz sebe, kakor uči veda, drugače bi ne bilo treba preminjati se mu in stiskati se. Torej je brezpametno reči, da ima svet vse sam iz sebe.

3. Ako svet ni ustvarjen, ne morem umeti, zakaj ni naša zemlja večja kakor je. Zemlja bi se bila vendar naredila tako veliko, da bi solnce ne bilo večje od nje. In ako bi bila zemlja še milijonkrat večja: iz neskončnega sveta bi se bilo dalo napraviti še milijon milijonov jednako velikih svetov. Kje pa so ti?

Kdor misli umno, najde kmalu, da svet ne

more biti sam iz sebe; kdor pa vendar-le tako pravi, ne misli, kaj govori.

II. Oglejmo si sedaj naravnost svet, kolikor ga moremo poznati, in preudarimo, ali je ustvarjen ali ni.

1. Ves svet se preminja. Kar se preminja, to se začinja in se konča. Torej se je tudi svet jedenkrat začel in prej ga ni bilo. Ako ga pa ni bilo, moral ga je nekdo narediti ali stvariti, drugače bi ga tudi sedaj še ne bilo.

Prijateljstvo.

2. Sin je od očeta, jajce od piščeta, seme od rastline: od kod je pa prvi oče, prvo pišče, prva rastlina? Tudi prvi oče ni sam od sebe, ni večer, torej je ustvarjen.

3. Luna se drži zemlje, zemlja se drži solnca, solnce se drži svojih planetov in pa večjih zvezd . . . Koga se pa držé vse skupaj? Ako so namreč odvisne posamezne, odvisne so tudi vse skupaj; ker so odvisne, niso same iz sebe, ampak od drugega bitja. Svet je torej ustvarjen, ker je odvisen po vseh svojih delih.

4. Ko bi tudi hotel biti večji nego sem, ne morem biti; ko bi tudi hotel imeti namestu klobuka kup zlata, ne morem, ker klobuk neče biti zlato. Potemtakem sem jako omejen, in kakor jaz, tako tudi drugi in ves svet. Ker je omejen v vseh ozirih, zato mu je neko drugo bitje določilo obliko, velikost in vse lastnosti.

5. Od davnih časov že štejejo ljudje letnice. Nekateri stari narodi štejejo jako veliko število let pred Kristusovim rojstvom. Vendar noben narod ne šteje milijon let in še manj „brez konca“ let. Potemtakem se je števjanje jedenkrat začelo, in leta so se začela in čas sploh se je začel. Ako je pa bil začetek, vzrok mu je jedino le stvarnik.

6. Naša zemlja je le majhen planet. Vendar pa si sveta ne misliš celega, ako si ne misliš v svetu tudi zemlje. Ko bi bil ti tak gospod, da bi mogel komu prodati vse zvezde, zemlje pa bi ne prodal, celega sveta bi tedaj ne prodal. Torej je le res, da svet ni cel, ako ni zraven naše zemlje. Ako je pa celota odvisna od naše male zemlje, tedaj je svet po prostoru in po številu gotovo tako omejen, da bi ga mogel kak velik merec premeriti, in kak dober števec prešteti vse njegove kose. Ker je tako, je svet od nekoga določen, odmerjen, kosi so mu odšteti, zvezde razvrščene; tak svet pa mora biti ustvarjen od višjega bitja, ne pa da bi bil sam od sebe.

7. Učenjaki učé, da se je naše solnce s planeti vred začelo gibati pred davnim časom. Poprej je bilo samo velikanska soparna kepa. Jednako je skoro gotovo z drugimi zvezdami. Torej se vpraša: Zakaj so se začele zvezde vrteti, zakaj so jele svetiti? Ker nimajo tega same iz sebe, morajo imeti od drugodi: torej so ustvarjene.

8. Kakor naša zemlja, tako je tudi ves svet modro urejen. Vsi nebeški svetovi, vse njihovo delovanje in medsebojno razmerje, vsi njihovi pojavi so tako uravnani, da se vjemajo kakor kolesa v dobri uri. Na zemlji vidimo posebno v živih stvaréh — recimo — umno urejeno telo, lepo soglasje med organi ali telesnimi deli, da lahko vsi opravljajo v jedinstvi svoja opravila. Ali se je ta red, ta lepi sestav naredil sam iz

sebe? Človeška roka z gibčnimi prsti, človeško čarobno oko, človeško tako mnogovrstno delovanje — vse to se je sestavilo slučajno, kakor če vržeš kup peska tje po cesti ali pest prahú v zrak? Kjer so stvari urejene, tam se kaže umna moč, ki jih je spravila v red; kjer ima kaka stvar tako delo, da doseza svoj namen (kakor ura, ki kaže čas; toplomer, ki kaže toplino), tam je bil nekdo, ki je stvari za tak namen pripravil.

V kupu peska, apna in kamenja ne moreš prebivati, dokler ne sezidaš iz njega primerne hiše. Pesek, apno in kamenje se neče nikakor samo združiti v hišo, marveč ti moraš najprej napraviti načrt, kakšna naj bo hiša, potem pa moraš po načrtu delati. — Ker vidimo v vesoljnem svetu tak red in ker stvari težé do nekega namena, zato niso same iz sebe, ampak uredil jih je nekdo drugi. Ta pa ni bil samo kak izdelovalec strojev, ampak je bil tisti veleum, tisti oblastnik, ki je določil stvarém prirodne zakone, ki je naredil prirodo samo, torej tudi snov in ji dal vse moči.

Tudi navaden neuk človek spoznava po tej poti Boga. Kdor le količkaj umno in nepristransko misli, prepriča se, da mora biti najvišje bitje, ki je vesoljni svet uredilo in pripravilo tako umno in modro.

9. Zlasti pa vidi človek sam v sebi trdne dokaze, da je nad njim višje bitje. Notranji glas mu pravi: „To stôri, to je tvoja dolžnost!“ in zopet: „Tega ne smeš!“ Od kod je pa ta glas? Kdo ukazuje človeku? Kdo ima oblast čezenj? Ako bi ne bilo višjega bitja, tudi bi ne bilo tega glasú, in človek bi ne poznal onih zakonov, ki jim pravimo nraVni zakoni, n. pr. ne kradi, ne škoduj bližnjemu človeku, ne laži. Zavest nam pravi dovolj jasno, da si nismo sami dali teh postav ali zakonov, zakaj celó tedaj, kadar smo jih prelomili, vemo trdno, da bi jih ne bili smeli.

Vsakdo pozna razloček med dobrim in hudim dejanjem. Kdo je določil ta razloček? Mi ne, stvari same tudi ne, zakaj konj je konj, ako je ukraden, ali kupljen ali podarjen. Torej je ta razloček moglo določiti samo višje bitje.

10. Znano je, da je ogromna večina človeštva prepričana o višjem bitju. Kako bi neki prišli ljudje do te misli, ako bi ga v resnici ne bilo? Tega ne more povedati noben bogatajec.

Sploh se mora reči, da nam vsa priroda in vse naše mišljenje izpričuje Boga. Oni, ki vendar-le neče priznati Boga, mora ves svet misliti si poln ugank in samih „nemogočih“ rečij, češ, vse stvari so se naredile same iz sebe, kakor se jim je ljubilo.

Zato ni torej niti najmanjšega dvoma, marveč je nad vse trdna resnica, da je svet iz drugega bitja, da je ustvarjen ali narejen iz nič.

Kako lahko in preprosto se razlaga začetek sveta s tem, da pravimo: Bog je svet ustvaril! Kako lepo se družijo v tej razlagi vse, česar potrebujemo za razlago! Res se spotikajo nekateri čudni modroslovci nad tem, da je treba za razlago iskati vzroka „zunaj sveta“, da je tukaj „nepotrebni dualizem“, da so v pojmu „stvarjenja“ in „Boga“ znaki, ki se ne vjemajo i. t. d. Toda ti pomisleki so vsi neopravičeni. Najnevarnejše resnici je tisto modrovanje, ki hoče istino natezati na določeno kopito, recimo, da moramo svet razlagati iz samega sebe ali da je svet večni. Zakaj se pač bogatajci branijo imeti za začetnika sveta tako bitje, ki je kolikor toliko podobno nam ljudem? Rajši pravijo, da je začetek sveta iz neobčutne tvarine. Kako more neki iz takega začetka in vzroka izvirati naša pamet? Ali morda za našo pamet ni treba nobenega vzroka? Jedino tako moremo sklepati: „Naša pamet izvira iz pametnega bitja“, in zato moramo misliti si začetnika sveta kot pametno in umno bitje. Pa ne samo to. Ker imamo ljudje prosto voljo in delujemo po namenu, ne more biti začetnik sveta nepopolnejši, da bi ne imel te prednosti, katero ima človek. Zatorej začetnik sveta ne more biti brez spoznavanja in hotenja, ne more biti tvarinsko bitje.

Tako premišljevanje nas vodi do prepričanja, da je začetnik ali stvarnik sveta popolnejše bitje kakor vsa zemska bitja. Nadalje pa tudi razvidimo, da ono bitje ne more imeti nobenega vzroka ali vira, iz katerega bi bilo, ni samo ustvarjeno ali narejeno, ker sicer bi ne bilo moglo ustvariti sveta. Ustvarjen stvarnik — to sta besedi in nič drugega. Ako pa stvarnik ni ustvarjen sam, je večni, ker se ni nikdar začel. Nadalje mora tudi biti neskončen, ker ni nobeno bitje višje od njega; nepremeljiv, ker ga ne more premeniti nobena stvar, saj ni odvisen od nobene; nesestavljen,

ker ne more biti iz kosov ali delov; nad vse mogočen, ker je ustvaril svet iz nič in mu ne ovira njegovega delovanja nobena stvar; vseveden, ker izvirajo vse stvari iz njegove vednosti in volje.

Tak je začetnik ali vzrok sveta. Ta vzrok zares zadostuje, da se iz njega razlaga vse, kar koli je. Ta razlaga je enojna, trdna in dokazana, zato se moramo držati jedino le te.

Kdor natančno opazuje svet, spozna tudi Boga, čegar delo je svet. In tako nas je to preiskovanje naposled privédlo do tega najvišjega predmeta v našem spoznavanju. Najlepši sad modrovanja je prav ta, da dospe do Boga, kakor je tudi najlepši sad potovanja ta, da dospemo vrh hriba do lepega razgleda. V Bogu se mu odpre neizmerni vir resnic, iz njega se razliva neizrekljiva jasnost čez prirodo telesno in netelesno, pa tudi trdna podlaga nam je Bog za spoznavanje sploh, kakor je on namen za naše delovanje. Zakaj spoznavamo resnično? Ker je Bog-stvarnik v soglasju ustvaril naš um in vse stvari, katere spoznava. Bog, jednotni in najvišji vzrok vesoljstva, je ne samo vzrok in podlaga vsem resnicam, ampak tudi najvišja resnica sama na sebi. Ako je istinit svet (česar skoro nihče ne taji), je tembolj istinit njegov stvarnik, kakor je stvar bolj istinita mimo njene slike v zrcalu. Iz istega vzroka ne moreta izvirati stvari, ki bi si nasprotovali ali ki bi se ne vjemali z vzrokom. Zatorej imamo prav v tem spoznavanju, da je Bog, najtrdnejši dokaz, da je naše spoznavanje resnično.

S tem pa tudi sklepamo prvi del tukajšnjega preiskovanja: nauk o resnici. Ob kratkem smo pregledali obširno polje resnic; seveda nadrobno smo se pečali le z najvažnejšimi in sicer tako, da so ti nauki korenina ali jedro drugih naukov.

(Dalje.)

Kar čez noč.

Kar čez noč pomlad je prišla
V vsej krasoti divni svoji,
Rožice so se vzbudile,
Ptičic se vrnili roji.

Kar čez noč pognalo drevje
Brste nežne je in mlade,
Rosa pa vzdignila k moči
V vrtu lepe je nasáde.

Kar čez noč je slana pala
In cvetlice ljube vzela,
Brste nežne še in mlade
S strupnim dihom je objela.

J. P. Belostenski.

Saj ne pozná te svet, Gospod.

Saj ne pozná te svet, Gospod!
 Prirodoznanca potna glava
 Rudninstvo zemlje preiskava,
 V gorovju skal za skladom sklad,
 In dolbe v zemeljski prepad,
 In vekov vse plasti preišče
 In mnogo najde tu grobišče
 Okamenelih mamutov,
 In preračunja vek njegov.
 Odkrije mnogo davno stvar,
 Le tebe ne, nebes Vladar.
 In vendar v kamenu in rudi
 In v vsaki kepi črne grudi
 Imé je tvoje, o Gospod,
 Od vekov pisano povsod,
 Še v vsaki bilki, v vsakem cveti
 Mogočnost tvoja, Bog, se sveti.
 Saj ne pozná te svet, Gospod!

Saj ne pozná te svet, Gospod!
 Jezikoslovec v vek se muči
 Po dnevu in pri blede luči,
 Da oni bi zasledil rék,
 Ki prvi ga govoril vék;
 Z jeziki vseh rodov se trudi
 In glasom njihovim se čudi,
 Ko zasleduje slični zlog,
 Da reku rek jednak je mnog.
 Odkrije mnogo, zasledí,
 Gospod, le tebe ne dobí.
 In vendar glasi vsi in spevi
 Besede večne so odmevi,
 In vsake črke mrtev ris
 Nebeških rok je jasen pis;
 Da božja je modrost velika,
 Spričuje govoric razlika.
 Saj ne pozná te svet, Gospod!

Saj ne pozna te svet, Gospod!
 Kako se modroslovec bavi,
 Da zákon mišljenju sestavi,
 Prestvarja mu njegov napuh
 V telesno snov duhovni duh:
 Kakó se lože vtis pojavlja,
 Kakó mu pojme vtis napravlja,
 Kakó je sodeb sklep izraz,
 Iz sklepov raste mu dokaz;
 In gre modrosti do višin,
 Ko sodi voljo, um, spomin.
 Res modroslovec v svoji vedi
 Prav mnogo istino zasledí:
 Le téga modrec ne dobí,
 Da Bog nebeški um bistri,
 Spomin krepi in voljo vódi,
 Od tega modrec rad zablódi.
 Saj ne pozná te svet, Gospod

Saj ne pozná te svet, Gospod!
 Žarí z nebá zvezdovja čeda,
 Rad zvezdoznanec nanjo gleda,
 Njih pota meri, njih hitrost,
 Zračunja njihno velikost;
 V daljavi silni in megleni
 Nazivlja zvezdice z imeni:
 Katera solnce je, planet,
 Trabant in mesec in komet;
 Kdaj solnce mrkne, najde sled
 Učeni, modri zvezdogled
 Vsled uka tehtnega in truda
 Oznanja zvezd še druga čuda.
 A kje tem čudom biva vir,
 Kedo jim dal je redni tir,
 Tegá zvezdár nam ne naznanja,
 Da Bog nebeški red ohranja.
 Saj ne pozná te svet, Gospod!

Anton Hribar.

Pijančev sin.

(Povest. — Spisal *Ivan M.*)

(Dalje.)

IV.

Povabilo gospice Helene iz Sela je hotel Janko izkoristiti. Ona hoja skozi temno hosto mu ni šla iz spomina. Hotel je bolje spoznati svojo zanimivo znanko. Saj je mlad, pa ne bi hotel med svet! Saj ima lepo črno brado! Popoldne sta se napotila on in Alfred na Selo. Pot ju je vodila skozi park, ki je duhtel na vseh krajih najrazličnejših vonjav. Dišeči les je razprostiral omamljive duhove po vrtu, poleg njega

je duhtel španski bezeg, na gredicah pa je bil zbor pomladnih cvetlic kakor: avrikelj, hijacinte, vijolice, šmarnice, resedice, narcisi in nebroj drugih domačih in tujih cvetk. Vse je cvetlo in se veselilo lepega dneva.

Gredoč skozi znani gozd je nehoté pogledal na razrita tla, da bi našel korenino, nad katero se je spotaknila njegova spremljevalka. Kako vse drugače je bilo v gozdu, kakor onega večera! Svetlo in veselo, polno življenja.

V gradu je vodil Alfred Janka po stopnicah navzgor. Izza priprtih durij na levi od stopnic se je čulo igranje na klavir. Nehoté se je ustavil Janko in poslušal. Kar se oglasi h godbi visok, nežen ženski glas in zapoje. Janko je razločno čul besede:

Das Meer erglänzte weit hinaus
Im letzten Abendscheine.

Spoznal je hipoma Schubertovo skladbo, ker ni bil tujec v glasbi. Še je strmél, ko mu naznani sluga, da je gospa v salonu in da ga pričakuje, gospica pa da igra na klavir.

Gospa državnega poslanca ni bila ravno suha gospa. Toda navzlic rejenosti ni izgubila do cela svoje nekdanje lepote. Obraz je bil ubran v ostre gube, ki so mu podajale včasih prijazen, ljudomil, včasih pa oster in trd izraz. Njena glavna lastnost je bil ponos in vse, kar iz ponosa izvira. Dve stvari sta bili, s katerima se je rada pobahala: državni mandat soprogov in njena hči Helena. Imela jo je rada, toda ne iz gole materinske ljubezni, temveč ker je bila lepa in je v mestu jako ugajala. Bilo je nekoliko sebičnosti zraven, ker je upala, da najde zanjo izborna partijo.

Sedela je pri oknu in čitala. Hotela je pokazati, da ji ni kdo vé koliko do obiska domačega učitelja. Leno je vstala, ko je vstopil v sobo Janko. Alfred je bil domač in šel poiskat Adelo, ne meneč se nadalje za svojega mojstra.

Janku je imponovalo ponosno-leno vedenje gospe. Priklonil se je in poljubil ji roko. To je ugodno vplivalo na gospo, zakaj njene obrazne gube so izgubile nekoliko ostroti, seveda le nekoliko.

„Veseli me, gospod Stanič, da ste obiskali naš grad“ — besedica „naš“ je bila poudarjena, — „pripovedovala mi je Helena, da ste jo pred nekaj dnevi spremili domov. Zahvaljujem se vam tudi jaz za to prijaznost.“

„Prosim, milostljiva gospa, to mi je bilo največje veselje“, odgovoril je Janko iskreno in odkritosrčno. Seveda besede so zvene le nekako romantično, in to je čutila tudi gospa. In tudi to ji je ugajalo, da je bil Janko skromen, in da je imela ona in hčerka velik ugled pri njem.

Zdajci pride Helena in z odkritosrčnim veseljem na cvetočem obrazu podá Janku roko, kateri jo poljubi.

„Lepo je, da ste nas posetili. Pa smo vas tudi že pričakovali, kaj ne, mama?“

Mama jo je kaznovala s pogledom, da je tako nepremišljeno govorila. Hotela je ravno pokazati, da ji ni mnogo na takem obisku.

„Da, da, prav govoriš, Lenica!“ pritrčila ji je potem počasi.

„In poglej, mama, ta gospod je naš rojak. Tudi on je Ljubljčan. Prav vesela sem tega, gospod Stanič“, je živo zatrdila.

„Tudi mene veseli, es freut mich“, izrazila je gospa državnega poslanca v dvojnem jeziku, hoteč s tem še povečati svoj ugled v očeh domačega učitelja. Toda ni poznala Janka. Napravila je nasproten učinek: Janko je takoj vedel, pri čem je, čuvši te tri besedice. Veljava gospa je padla v njegovih očeh.

Helena se je bala takoj v začetku, da bi mama ne govorila po svoji navadi mešanice. Odkar je Janko tako živo govoril, pristudil se ji je ta jezik, s katerim se je mama tako rada ponašala. Sramovala se je, ko je mati tako govorila. Pogledala je Janka, ki je molčal, in zapazila, da mu ni povšeči.

Gospa pa je nadaljevala, ne vedé, da se boji hčerka, kaj bo izpregovorila:

„Imate, gospod Stanič, še žive stariše?“

„Da, milostljiva!“ odgovoril je kratko Janko.

„Gospod papa je gotovo v pokoju?“ Bila je radovedna, kaj so njegovi stariši, in izkušala je priti po ovinkih do zaželenega odgovora. Slutila je takoj, da kaj posebnega ne more biti oče, ker drugače ne bi služil sin za domačega učitelja. Za gotovo pa ni vedela. Janko je bil v neprijetnem položaju ob tem vprašanju.

Njegov oče v pokoju? On bo takrat v pokoju, ko bo ležal v krsti; preje pa ni zanj pokoja, ako hoče živeti.

Janko je spoštoval očeta, dasi je bil pijanec in mu je delal sramoto. Toda nerad je videl, če so ljudje vedeli, da je njegov oče ta in ta, uboren delavec, ki rad pije. Zato je bil tudi sedaj v zadregi, ker bi bil nerad odkril stan svojega očeta, dobro vedoč, da izgubi s tem precéj veljave pri gospej. Zato je odgovoril:

„Ni še v pokoju.“

„Gotovo pa pojde kmalu, saj se mu ne bo treba več mnogo truditi, ko boste kmalu vi samostojni. Gotovo že težko čaka, da izdelate svoje uke.“

„Da, težko čaka.“ Seveda se je nekoliko zlagal, ker očetu je bilo pač vse jedno, kdaj izdela sin nauke.

Helena pa je bila bistrumnejša nego mati. Spoznala je, da je ta pogovor Janku neljub. Zato je obrnila pogovor na druge stvari. Pogovarjali so se o Ljubljani, kar se je tam zanimivega zgodilo zadnji čas. — Kar preseka govor gospa:

„A kje je mladi gospod baron, vaš učenec?“

„Prišel je z menoj, toda ne vem, kam je izginil.“

„Gotovo sta v parku z Adelo skupaj“, opomnila je Helena.

„Aber liebe Leni, ne vem, kaj je z našo Adelo? Wissen sie, gospod Stanič, tako živa je, v jednomer leta okrog po parku ali zaide še kam dalje. Jaz jo svarim, Leni tudi, pa nič ne izdá. — Ali bi ne ugajalo gospodu Staniču, če bi šli v park, est ist so schön draussen!“

Kakor bi jo v srce zbedel, zbolele so te besede Heleno. Po celem obrazu je zardela in pogledala proseč Janka. Ta je molčal in na ustih mu je zaigral ironičen nasmeh.

Ko so šli v park, zašepetala je Helena gospej mami na uho:

„Prosim te, mama, govori čisto slovenski! Ta gospod je velik nasprotnik take govorice.“

„Tako?“ začudila se je gospa. — „Wie ist das möglich?“

Helena je stopala z Jankom vštric. Mama pa je sklenila ne ozirati se na Helenino prošnjo in nji in Staniču na kljub tako govoriti. Saj tako jedino more pokazati, da ni navadna kmetica, temveč da zna tudi nemški. Kesala se je, da ni odgovorila nemški na pozdrav Staničev, ko je stopil v sobo.

V parku so zavili vsi v lopo. Ko sta prišla od nekod iz parka Alfred in Adela, prinesel je sluga na krožnikih južino.

Med tem se je zopet razvil pogovor. Gospa je napeljala govor, kako pusto je po leti v Ljubljani, kako je nezdravo, ker je ves zrak nasičen s prahom.

„Ah, po drugih mestih, in anderen Städten, kako je vse prijetnejše! Spominjaš se, kaj ne, Leni, ko smo bili v Gradcu pred par leti? Tu ni prahú, zabav vse polno. Und die Leut', ljudje so vsi drugačni gori v Gradcu. V Ljubljani je ljudstvo še na pol surovo in neolikano.“

Helena je prišla zopet v zadrego. Da bi spravila mater iz tega tira, je drzno opomnila:

„Pa mama, kaj govoriš? Saj je Ljubljana tvoje in moje rodno mesto!“

Toda precěj ostro je odvrnila mama:

„Aber du verstehst das nicht, Leni! — Jaz mislim, da mi priznava gospod Stanič, ako pravim, da so Slovenci še jako neolikani.“

„Ni čuda, milostljiva gospa!“ odgovori Janko.

„Res ni čuda, ker Slovenci sestajajo iz kmetov, ki so neumni in bodo neumni.“

„Tudi slovenske inteligence je mnogo.“

„Prav malo, gospod Stanič, prav malo.“ Gospa je bila nevoljna, da se ji upa ustavljati se.

„A kdo je tega kriv?“ vprašal je mirno Janko.

„Kdo?“ začudila se je, da more staviti tako čudno vprašanje in staviti — njej.

„Slovenske dame, ki so slovenske krvi, a se sramujejo slovenskega rodú.“ Janko je izgovoril te besede resno in z bliščočim pogledom.

Gospa je bila razžaljena. Toda ta čut razžaljenja je umetno skrila in napravila ravnodušen obraz.

„Vi, gospod Stanič, ste navdušen Slovenec“, dejala je malo zasmehljivo.

„Da, milostljiva gospa“, pritrtil je odločno Janko.

Helena je s strahom gledala ta dva nasprotnika. V istini je bila na Jankovi strani. Čimdalje bolj ji je ugajal. Kako je navdušeno gledal, kako je bil lep!

„Pustimo to stvar! Ali ni lepo, gospod Stanič, tukaj v lopi! Vidite, meni je ta kraj najbolj všeč v celem parku“, izkušala je potolažiti razburjena duhova.

Potem so se še izprehajali po parku, toda ni bilo več one živahnosti v govorjenju. Govorila sta večinoma Helena in Janko, ki je pozabil za trenutek prejšnji prepir, slušajoč nedolžno besedičenje spremljevalke. Gospa se je kmalu poslovila z izgovorom, da jo boli glava.

Kmalu nato se je poslovil tudi Janko z Alfredom. Pri odhodu je rekla Helena ljubeznivo:

„Prosim vas, gospod Stanič, ne zamerite mami, ako vas je razžalila. Moja mama je tako čudna; jaz pa mislim tako, kakor vi“, in stisnila mu je roko z ljubeznivim nasmehom.

„O, prosim, gospica, meni se spodobi, da se opravičim, ker sem govoril morda preostro. Vaša gospa mama je morda huda name. Veseli me pa, da se vjemate z menoj.“

„Bodite brez skrbi, mamo potolažim jaz. Sploh pa niste mogli drugače govoriti. Oh, gospod Stanič, že dolgo mi je nekaj dejalo v srcu, da ne dela mama prav, da grešim jaz, ko govorim tuji jezik, dočim bi lahko svojega rodnega. Iz tega dvoma ste me rešili vi, ko ste oni večer tako odločno govorili. — Lepa hvala vam za to!“ Še jedenkrat ga je ljubo pogledala, potem pa odšla.

Janko je bil ves srečen po teh besedah Heleninih, a tudi njeni pogledi niso bili brez učinka. Srce mu je zatrepetalo v prsih, ko so počivale te oči na njem. In napotil se je z Alfredom domov.

V.

Odslej je vstajala v Jankovi duši pogosto neka podoba. Ni se je branil, ako mu je priplavala nad knjigo, v kateri je čital. Da, imela je toliko moč, da se je pridni čitatelj sklonil od knjige in se zamislil.

A taka zamišljenost ni brez pomena. Ako se je Janko izprehajal po vrtu, zanesle so ga noge nehote pred ono lopo, kjer je sedela Helena, in Janko je stopil tedaj navadno vanjo ter sedel v kot.

Minuli so tedni, in s Sela ni bilo nikogar na Gabrovec. Janku je potekal čas enakomerno; sedaj je čital gospej baronesi iz „Hausschatz-“a, sedaj je napravil z učencem izlet na majhnem vozu, sedaj zopet sedel v znani lopi in čital in premišljeval. Nekega jutra prinese pôť iz trga mnogo pisem na Gabrovec. Ko oddá baronu, kar je bilo nanj naslovljeno, vpraša, ali ni tukaj v gradu tudi neki gospod Stanič? Baron mu pritrđi in ga pošlje v drugo nadstropje.

Pôť, priletel, dobrovoljen možiček, potrka na vrata Staničeva. Janko še ni bil odšel k Alfredu in se je odzval iz sobe. Začudil se je, videč znanega moža s pismom v roki. To mora biti kaj posebnega, ker je doma naročil, da naj mu pišejo, ako se prigodi kaj nenavadnega.

Hlastno odpre pismo, čegar naslov je bil nerodno napisan. Pisala mu je mala sestra neokretno, da so mama bolni in da ga prosijo, naj pride takoj v Ljubljano. Na koncu pisma je bila napisana beseda „ata“, toda sestra jo je prečrtala: najbrže je mama hotela povedati nekaj o ati, a se skesala.

S hudo slutnjo v srcu se je Janko odpeljal na postajo še tisto dopoldne. Čim bliže je prihajal Ljubljani, tem tesneje mu je bilo pri srcu. Mama je bolna — in ata — —? Oni prečrtani „ata“ mu ni dal mirú.

Prišedši v Ljubljano je odhitel na stanovanje starišev.

Pred hišo je videl, da so lesena okna zatorjena. Hitro je stopil v hišo s trepetajočim srcem. Tiho je odprl vrata in jih zopet lahko zaprl. V sobi je bilo temno, da od začetka ni ničesar razločil, prišedši s svetle ceste. Postal je pri durih in počakal, da se oči privadijo teme.

V tem pa zakliče sestra ob postelji matere:

„Mama, ej, Ivan je prišel!“

Materina postelja je bila tako postavljena, da je imela bolnica obraz od durij proč obrnjen in torej ni mogla videti prišleca. V tem trenutku je dremala.

Janko stopi hitro k postelji in stisne roko bolnici. Bila je koščena in bleđa. Ustrašil se je, videč materin obraz, kako je bleđ in upadel. Mati njegova je bila lepa v mladosti in še tedaj, ko jo je videl zadnjikrat, ni bil obraz brez lepote, dasi je bil vel in naguban. Sedaj pa so bila lica popolnoma upadla. Kostí so se povečale, nos se je poostril. Na obrazu ni bilo videti kapljice krvi, tako je bil bleđ. Na čelu pa je bila dolga praska s strjeno krvjo, ki je podajala obrazu grozno podobo.

Janko je odrevenel, videč materin obraz, — to črno, dolgo prasko. Slutnja, ki je vstala v srcu, ko je čital pismo in oni prečrtani „ata“, prevzela mu je srce. Grozna misel!

Na obrazu bolnice se je pokazal lahen nasmeħ, kakor pade v pozni jeseni za hip solnčni žarek na umirajočo prirodo. Stisnila je roko sinu in ga pogledala v oči. In ko ga je nekaj časa zrla, zalesketali sta se dve solzi v medlih, velikih očeh.

„Ali si zdrav?“ izpregovorila je tiho.

„Mama, kaj vprašujete za moje zdravje, ko sami tako trpite?“

Janko je sedaj dobro videl. In čim bolj se je navadil teme, tem bledejši in slabejši se mu je zdel materin obraz.

„Hvala ti, moj Janko, da si me uslišal in si prišel. Meni je tako hudo — oh tako hudo!“ iz težko sopečih prsij se je izvil globok vzdih.

„Mama, kaj vas boli? — Kje vam je slabo? — Ali imate zdravnika?“ vprašal je mehko Janko, sklonivši se nad mater.

„Ni treba zdravnika! Oh, dohtar stane, — jaz pa — —“, bolnica ni končala stavka. Janko pa je razumel, kaj hoče reči.

Obrnil se je do sestrice, ki je med tem sedela na stolu ob vzglavju in držala v roki dolg mušnik. Na obrazku je ležala žalost, ker so mama bolni. Tudi ji je bilo tesno, ko je sedela ves čas tako v pol-temi, in je mamica dremala. Tako je bilo tiho, le ura, ta stara ura, o kateri ji je mama pripovedovala, da je starejša, mnogo starejša nego ona, je enakomerno nihala.

Gledala je pozorno na brata Janka. Mušnik ji je zdrčal iz ročice na tla. Janko jo je vprašal, ali bi znala pot k doktorju N., kar mu je živahno pritrđila.

Mati je uganila, kaj namerja sin. Hotela je zabraniti.

„Ne, Janko, pusti dohtarja! Anica, ne hodi!“ dejala je tiho.

„Mama, čemu bi ne poslal po zdravnika? On vam bo vendar pomagal.“

„Ne, sin, ne bo nič pomagal, jaz čutim tukaj notri v prsih, da ne more pomagati. Z mojim življenjem —“ ni hotela izustiti besedij „pri koncu“, ko so ji padle oči na hčerko.

Janko pa je vsejedno naročil Anici, kam naj gre in kako naj reče. Urno je odskakljala, zavezavša si robec na glavico.

„Ali imaš ruto na glavi lepo zavezano?“ vpraša jo mati.

„Imam, imam. Saj znam sama zavezati!“ oglasi se Anica pri vratih in odide.

„Rajša bi videla, da bi ga ne klical; ker pa hočeš po vsej sili, naj se zgodi tvoja volja. Pomagati ne more nič“.

Janko je pomaknil stol tako, da je mogel gledati materi v obraz.

„Tudi zaradi neke druge stvari bi ga ne hotela. — Moj Janko!“ — ob tem je stisnila

roko mladeničevo — „to je skrivnost, katero povem le tebi. Anica ne vé in ne sme vedeti ničesar o tem. Tebi zaupam, ker si odrastel in boš tako sodil kakor je treba, ker si sin. Toda obljubi mi, da pozabiš, ali vsaj storiš, kakor bi pozabil!“

„Obetam vam.“ Janko je hlastno poslušal, obraz mu je obledel od črnih slutenj, ki so imele sedaj postati resnične.

„Janko, jaz ne bom živela več dolgo. Ko bi bila sama in bi vaju ne bilo, umrla bi srčno rada. Oh, tukaj na svetu nisem imela nikdar dobro. Odkar sem omožena, trpim. Ti poznaš očeta, on je nesrečen človek. Ko sem ga vzela, nisem vedela, da rad pije. In to je bila moja nesreča. On je sicer dober človek, ako je trezen; če pa se ga napije, tedaj je kakor divji. Ko si bil še ti doma, ni si upal z menoj grdo ravnati, bal se je tebe. Po tvojem odhodu pa je postal hujši. Koliko sem jaz pretrpela v tem času!“ bolnica je prenehala z globokim vzdihom.

„Pa kako je to, da mi niste nič pisali, da se vam slabo godi?“ opomnil je sin.

„Kaj bi ti pisala, ko ne moreš pomoči in si le skrbi delaš! Bolje, da sama trpim in zakopljem svojo žalost v svoje srce! Kako je včasih razgrajal in vpil, ko je prišel o polnoči domov! Oh, ta sramota, katero sem uživala od ljudij, kako me je bolela! Proti koncu pa sem se privadila, in sedaj mi je vsejedno, naj rekó ljudje, kar hočejo. Jaz ne morem prav nič za to, da je oče tak pijanec, jaz sem nedolžna.“

„Vi ste nedolžni!“ Janku je prišla solza v oko. Uboga mati, koliko si je prizadevala, da bi odvrnila očeta od pijančevanja, koliko je pretrpela, koliko nočij je prečula na vzglavju, s solzami napojenem, koliko strahu je prestala: ljudje pa ji očitajo, da je mož pijanec, kakor bi bila sama to zakrivila!

„Zadnjo nedeljo pa je prišel domov, ko je polnoč že odbila. Bila sem še po koncu, brala sem iz bukev Tomaža Kempčana, ki so mi najljubše, ker se ž njimi tolažim, kadar sem sama. Pa oče pride močno pijan domov in strašno razjarjen. Jaz mu prinesem z ognjišča kavo in mu jo postavim na mizo. On pa se je ne dotakne; nekaj

časa je dremal v kotu, potem pa sem mu rekla, naj izpije. Nato je poiskal zajca in se začel sezuvati. Jaz mu rečem zopet, naj izpije kavo, tedaj pa zavpije, prime zajca in — me udari

Nepovabljeni gostje. (Slikal

semkaj na čelo, potem pa me začne grozno tolči po hrbtu, da sem padla na tla, in čudim se, da nisem izdihnila. Bog je dal, da se ni Anica vzbudila nad kričanjem in da ni videla, kako oče tepe mater. Dekletce je bistrourno

in ne bi pozabilo tega in očeta bi sovražilo. Jaz sem se onesvestila. Ko sem se vzbudila, je smrčal oče na postelji. — Od onega večera čutim grozne bolečine po celem životu in

veš. On je sicer dober človek, — le pijača, to žganje je peklenko. Jaz sem mu odpustila, da bi mu še Bog odpustil!“

Bolna mati je bila upehana po pripovedovanju. Zamizala je in se oddahnila. Janko je gledal blede materino obličje in črno prasko na njem. Torej je res, kar je slutil! Njegov oče — ni si upal misliti besede: ubijalec! To je bila grozna misel.

Čez nekaj časa odpre mati oči, pogleda okrog sebe in pravi:

„Kje pa je Anica?“

„Ne veste, da je šla po zdravnika?“ Opazil je, da so ji oči zmedene.

„Po dohtarja? Saj sem ti rekla, da ni treba!“

Tu priteče Anica in pové, da zdraynik kmalu pride.

Čez kake pol ure je res prišel. Pogledal je bolnico in vprašal, kje je dobila prasko na čelu. Mesto nje je odgovoril hitro Janko, da se je ponesrečila, na kar je zdravnik zmajal z glavo. Zapisal je prašek, kar pa je bilo le na videz, kakor je takoj spoznal Janko. Ko je spremil zdravnika pred vrata, je ta zmajal še jedenkrat z glavo in se po ovinkih izrazil, da ni nič upanja. V ono ponesrečenje ni veroval, kakor je bilo spoznati iz govorjenja.

Oni večer je dal Janko prinesiti iz gostilne močne juhe in mesa. Anica je z veseljem jedla, ubožica ni od nedelje sem bila sita. Prinašala je vsak dan iz gostilne za par krajcarjev borno kosilce za bolno mater in za sebe. Mati pa ni mnogo jedla, le juhe je malo pila.

Potem je pristavil luč na mizico poleg postelje in čital materi iz njene priljubljene knjige; Anica pa je na nizkem stolcu poslušala in gledala velikega brata. Očeta ni bilo; od nedelje sem je prihajal le spat domov. Pekla ga je menda vest in ni mogel zreti žene v postelji.

Drugi dan sta se menila Janko in mati še o različnih stvaréh. Med drugim je naročala mati:

„Prosim te, da skrbi za svojo sestro. Oddaj jo moji sestri na deželjo; ko pa boš sam svoj gospod, vzemi jo k sebi! Ubožica, še tako mlada in mora že mater izgubiti! — Oh, kako življenje bi imeli lahko, če bi bil oče moder in pameten! — A nam ni usojeno.“

stje. (Slikal Chierici Gaetano.)

strašno sem slaba. Nisem mogla drugače, da sem legla. Čutim, da se mi bliža konec, zato je pisala Anica, da pridi. — Sedaj veš, ljubi moj Janko, kako je to, da sem bolna — toda prosim te, ne reci očetu besedice o tem, da

„Ne govorite vendar še o smrti, ko se vam lahko na boljše obrne!“ tolažil je Janko. Toda bolnica ga ni poslušala.

„Kako sem se veselila, da boš ti gospod in se mi bo kdaj boljše godilo! Komaj sem čakala, a Bog neče, da bi dočkala. Bog ti daj srečo, moj Janko, ne pozabi sestre in tudi očeta ne, slišiš, tudi očeta ne pozabi! On je siromak, velik siromak.“

Tako je še govorila popoldne. Poljubila je večkrat Janka in Anico, katero je moral Janko privzdigniti, ker se bolnica ni mogla skloniti.

Proti večeru istega dne pa je postalo bolnici slabo. Janko je prižgal blagoslovljeno svečo, katero je poiskala Anica v omari, in privzdignil vzglavje. Anica pa je pokleknila ob postelji in začela moliti očenaš, dočim ji je jok hotel zadušiti nežni glas v grlu.

Bolnica je odprla oči in dejala komaj razumljivo:

„Kje pa je ata?“

Na očeta je Janko skoraj pozabil. Prejšnjo noč ga ni bilo domov. Najbrže je zvedel, da je sin doma, zato se ni upal domov.

„Anica teci po ata v tovarno, saj veš, kje je! Reci, naj pridejo takoj, da mama želijo! — Pa hitro morajo priti, prav hitro!“ dejal je Anici. Glasno jokaje je odšla.

Bolnica pa je začela hujše hropeti. Janko je glasno molil Češčenamarijo. Še jedenkrat je odprla oči in pogledala Janka, kateremu je trepetalo srce v prsih od strahu in žalosti. Izkušala je nekaj izgovoriti, toda glas ji je zastal v grlu. Globok vzdih in — bila je mrtva. Janko je omahnil na stol in uprl pogled na smrtnobledi obraz. Nato je zatisnil oči svoji blagi, ubogi materi.

Kmalu je pritekla Anica, za njo pa je stopal oče. Janko je stopil na stran, oče pa je šel k postelji, ne da bi pogledal sina. Videč mrtvi obraz svoje žene je zajokal, divje zajokal in odšel iz sobe. Anica pa je jokala ob mrtvi mamici, proseč jo, da naj jo pogleda. A ubožica je zaman prosila.

Dva dni pozneje so stopali oče, sin in hčerka za krsto materino proti sv. Krištofu. Ko so vrgli prst na krsto, da je votlo zadonelo, zajokal je oče istotako divje kakor ob postelji. Janko pa je strmo in nemo zrl na materino posteljo v mokri zemlji, dočim je Anica glasno jokala, držeč se roke bratove.

Janko ni očetu nič očital, kakor je obljubil materi, pač pa ga je resno posvaril in prosil, da naj začne drugačno življenje. Oče ni rekel ničesar, bilo mu je pa videti, da ga vest peče in da mu segajo sinove besede v srce.

Anico je odpeljal Janko na deželo k materini sestri, ki je bila vdova brez otrok in precēj

imovita. Potem pa je odšel nazaj na grad Gabrovec.

Baron in baronesa sta mu izrazila svoje sožalje. Baronesa ga je imela odslej še rajša, ko ni imel matere. Bila je dobra gospa ta baronesa.

VI.

Ne dolgo po tem žalostnem dogodku, ki je globoko pretresel Janka, povabil je baron Gabrovski nekaj sosednjih grajščakov ž njih družinami na Gabrovec. Namerjal je prirediti domač ples in prijetno zabavo, kakoršne so v navadi pri gospodi na deželi.

Prišlo je kakih sedem družin. Tudi iz trga je bilo povabljenih nekaj gospode, da bi bila družba večja. To je bilo mrgolenje na Gabrovcu! V parku je šumelo poleg drevja po pesku od svilnatih oblek, veselo kramljanje in smejanje se je mešalo z glasnim razpravljanjem o gospodarskih stvaréh. Tu je stala kopica mladih dam, držeč se pod pazduho, in opazovala kosovo gnezdo v grmovju, tam so duhale gospe dišeče cvetje ter vzklikale: O kako lepo diši!

Bilo je prav veselo, kakor je ob takih prilikah navadno. In kdo naj bi ne bil vesel? V dvorani stojijo steklenice izvrstnega vina, miza je obložena z najboljšimi jedili, pod gradom je cvetoči park, nad njim pa jasno modro nebo. Poleg tega pa ne manjka lepih dam, ki s svojo nežno ljubeznivostjo preženejo vsako urico dolgega časa. Seveda gospodje, — starejši namreč, ker mlajši so imeli z ženskimi dela čez glavo, — gospodje si niso mogli misliti popolnega veselja in čiste zabave brez taroka ali whista. V dvorani so sedeli pridno pušec in zrl veselo-resno v podobice, skozi odprta okna pa je prihajal vonj iz parka in ž njim vred vesel šum zabavajočih se gostov. — Med povabljenici je bila tudi trojica s Sela. Gospa Premčeva je z veseljem sprejela povabilo. Saj so redki taki sestanki, kjer pride več gospode skupaj in se lahko pokaže izborna nova toaleta.

Kakor se je sama rada dičila, tako je tudi hotela, da se Helena dostojno okraši. Saj je bila hči njen ponos, bližala se je pa tudi oni dobi, ko si mati glavo beli, da bi ji zagotovila lepo bodočnost.

Gospa Premčeva je hodila z gospemi sosednjih grajščakov po parku in se menila ž njimi v znani mešanici. Predmet pogovorov so bile ljubljanske šivilje in šivilje sploh; temu je sledila znana novost iz Ljubljane, kjer se je dogodil tragičen konec v nekem zakonu. Nato je prišel na vrsto mandat gospoda Premca in njegovo važno delovanje na Dunaju.

Tudi Helena se je veselila povabila iz raznih vzrokov. Že dolgo ni videla Staniča; a želela

ga je zopet videti; nadejala se je tudi prijetne druge družbe in primerne zabave.

Na Gabrovcu je Helena kmalu srečala Janka, ki jo je vljudno pozdravil. Helena je opazila na njegovem obrazu bledost in žalost. Oči so jo pogledale tako otožno-prijazno, da ji je zatrepetal srce v prsih in mu je nehoté podala roko. Ni mogla vstrpeti, da bi ga ne vprašala sočutno:

„Gospod Stanič, vi ste žalostni?“

Janko pa se je prisiljeno nasmehnil, tako da je bil obraz še žalostnejši, in odgovoril, da je vesel, češ kako bi bil žalosten, ko je v taki častiti družbi!

Helena je zmajala z glavico, kakor bi mu ne verjela.

„Saj ne govorite iz srca, gospod Stanič. Jaz ne verujem v vaše veselje.“

Tedaj pa je prišla mimo nje gospa mama v spremstvu gospe davčnega nadzornika iz trga. Videč hčer v družbi z Jankom, je bila nekoliko nevoljna. Obrnila se je k nji:

„Liebe Leni, ta gospa bi rada nekaj s teboj govorila! — Oprostite, gospod Stanič!“

Janko se je molčé priklonil, Helena pa je stopila k mami in k gospej, ki je želela z njo govoriti. — Mama je poskrbela, da se ni Helena vrnila k Janku in da se tudi ostali del popoldneva nista sešla. Poleg tega je dobila Helena nekaj novih častilcev, ki so prišli popoldne iz trga. Bil je mladi gospod zdravnik, mlad častnik, ki je bil na dopustu v trgu radi bolezn, in še jeden gospod, ki pa že ni bil več mlad, toda samec.

Solnce je zatonilo za smerekove gozdove. Iz kota sem je potegnila prijetna, dišeča sapa. Nad selskim gradom je zasijala večernica. Mrak se je razgrnil po dolinici in po parku. Gospoda je šla iz parka v grad, kjer so zažareli bujni lestenci. Zvečer se je imela pričeti glavna zabava, namreč ples.

Steze v parku so ostale samotne, šum pa se je začel na gradu. Janko je pa ostal v parku. Ta mnogobrojna družba ni ugajala njegovemu srcu. In on tudi ni bil zanjo; njegov otožni obraz ni nikakor spadal k veselim, brezskrbnim obrazom gostov.

Stopal je po stezi proti lopi, kjer je od onega časa tako rad sedeval. Notri je bilo tema, da sta se komaj razločila miza in klop. Sedel je za mizo, podprl glavo z roko in se zagledal na jasno nebo, ki se je bliščalo skozi mrežaste stene. Zvezde so blestele svetlejšje in so mu prijazno namigavale. Od daleč je žarel grad, za njim je šumel temni smerečji gozd, sedaj pa sedaj se je začul šum iz grada. Okrog Janka pa je bilo tiho in mirno. Le nad glavo in ob stenah je šušljalo listje v večernem vetru. Sedaj, ko je

bil sam, stopile so mu zopet slike pred oči, ki so ga napolnjevale s tako otožnostjo. Zagledal je materini blede, — koščeni obraz s črno prasko na nagubančenem čelu. V ušesih mu je zašumel njen slabi glas, katerega je čul ob njeni smrtni postelji. V duhu je zagledal ves prizor, ko je mati umirala. Poleg postelje kleči uboga Anica in glasno moli na pol ihteč, on drži v roki voščenko, v katere plamenu se obraz umirajoče tako čudno, mrzlo sveti. — Vse je videl — — skoraj da je čutil svečo v roki. — — Strašna podoba!

Janko je stresel glavo ter strepetal po celem telesu. Ozrl se je na zvezde in vzdihnil: O mati!

Zopet se je zamislil. — Koliko je mati pretrpela! Pred seboj je videl očeta, kako je prilomastil po noči domov, kako je, komaj se po koncu držeč, vpil in zmerjal mater, ki je vsa prestrašena mirila ga z milimi besedami in ga spravljala spat. On pa se je stiskal kot otrok k materi, h kateri je bežal, boječ se ateja. Vse je še tako dobro pomnil iz svojih otročjih let. — In ko je zrastel in začel v šolo hoditi, skrbela je jedina mati za njegovo obleko, oče se ni niti zmenil. Ubožica je prosila večkrat svojo sestro pomoči, da ga je imela s čim obleči. Sama pa si ni privoščila nič novega; da je le sin imel, pa je bila vesela. Kolikrat je pritrgala grižljej svojim ustom, da je mogla Janka nasititi! In kaj je ubožica upala! Želela je videti svojega Janka kdaj pred oltarjem. Kako bi bila srečna, ko bi se to zgodilo! A Janko ni šel v semenišče. Dasi težko, je vendar pustila to misel. Ko jo je trpinčil mož, je upala, da ji zasije dan sreče, ko bo pri svojem sinu. Janko je bil na tem potu, da postane samostojen gospod. Ni daleč proč čas, ko prejme svojo mesečnino in bo tako na stalnih, svojih tleh. Toda mamica, uboga mamica ne bo doživela tega časa, ona spi pod črno grudo. — Nobena želja se ji ni izpolnila. — Sedaj pa spi — — O mamica, moja draga mamica, zastonj si upala! — vzdihnil je Janko. Naslonil se je na mizo in zagrebel obraz v naročje. Iz prsij so mu privreli glasni vzdih.

Do lope pa je dospela med tem ženska postava. Glavo je prislonila k mrežasti steni in zrla skozi leseno omrežje med zelenjem v temno lopo v kot, kjer je sanjaril in vzdihal Janko. Bila je Helena.

Vrničva se iz parka v grad je iskala Janka, hotela je dokončati prejšnji pogovor. Na vsak način je hotela zvedeti, kaj mu je, da je tako žalosten. In ko ga je tako iskala, domislila si je, da nima prav za prav vzroka tako skrbeti zanj. Saj ji ni sorodnik, kaj se torej tako zanima zanj? Izkušala se je na tihem opravičiti, češ, on trpi, in dolžnost vsakega kristijana je, po-

magati svojemu bratu in ga tolažiti. Pa vest je bila natančna. To ni bil zadosten izgovor. In ko je premišljevala, da bi našla dozdeven vzrok, je s strahom spoznala, da ni nič drugega nego — besede si ni upala izreči, niti misliti. Srce pa ji je glasno utripalo . . . Hotela je pustiti misel nanj. Najbolje, da gre med družčino. A ples se ima začeti šele za jedno uro. Torej gre še lahko ven v park. Da, ven, ven! — Ko je stopala sama po stezi in je bila že tema na okrog, vprašala se je zopet, kam prav za prav gre. Hitro se je obrnila, da bi se vrnila v grad, ko začuje v obližju vzdih. Zgrozila se je. Kdo je to? Hotela je urno odteči, ko vidi, da prihajajo vzdih iz lope. In glej! čuda, sedaj se ni več bala. Gotovo sedi Janko v lopi in vzdih. Saj ga ni nikjer v dvorani, gotovo je on.

Pogumno stopi k lopi in se potrudi prodreti temo, da bi opazila, če je Janko. Da, on je bil! Srce ji je veselja in sočutja vstrepetal. Hotela se je odtegniti, toda bila ni dovolj oprezna in v listju je zašumelo. Janko je pogledal kvišku, da bi zapazil, ali je kdo pri lopi. Dvignil se je in stopil na prosto.

Tu zapazi Heleno. Priklonil se je gospici. Helena pa je bila v zadregi, kako bi se izgovorila, da bi ne vedel, da ga je poslušala. Ko ga je pogledala, videla je solze v njegovih očeh. Svetile so se v zvezdni luči. In ni mislila več na izgovor.

„Gospod Stanič, vi ste žalostni, vi se jokate?“ je vprašala nedolžno in sočutno, ne misleč, da je spravila Janka s tem vprašanjem v zadrego. Da bi ga videla ženska plakati in poleg tega še taka, — to je sramotno!

„Ne, gospica, padlo mi je nekaj v oko.“

„O, kaj tajite! Nič vam ni padlo v oko. Oh, zakaj mi ne odkrijete, zakaj ste žalostni?“ Njen sočutni pogled mu je hotel odgovor povzeti iz očij.

To je bilo pa preveč za mehkosrčnega Janka. Ta kraj, ta polutema, to zvezdnato nebo in poleg njega ta sočutna deklica — to vse se

mu je zdelo, kakor v sanjah. A ne, niso sanje, resnica je. Začutil je v tem trenutku živo v srcu, da je resnica. Nehoté ji je podal roko, in živahno rekel: „Hvala, hvala vam, gospica, za to sočutje! Tega ne bi bil mogel pričakovati.“

„Pustite zahvalo! Le povejte mi, potem greva na ples!“

„Oprostite, gospica, ne bom plesal.“

„Tako? Kako to? — A to je vzrok vaše žalosti!“

„Da. Vedite, umrla mi je pred tednom mati.“

Helena je vzkliknila: „Mati!“ potem pa dejala mirno:

„Oprostite, da sem se čudila, da ste žalostni. To je hudo, strašno mora biti hudo, če mama umrje. Jaz še nisem izkusila, pa slutim. O ubožec!“ je vzdihnila čuteče.

Janko je obstal.

„Torej je tudi vam žal, da mi je umrla mati? O, hvala vam, tisočerna hvala! Da me vi pomilujete, mi je več vredno, nego če mi izraža cel svet svoje sočutje!“ — in sklonil se je ter ji poljubil roko.

„Res? Torej vam nisem ravnodušna?“ Heleni je ta beseda ušla iz ust. Ko je izpregovorila, je spoznala, kaj je rekla. Janko pa je porabil ta trenutek in dejal krepko in odločno:

„Vedite, gospica, odkar sem vas videl, bije moje srce za vas. Odpustite mi to predrznost, a ne morem drugače. Zlasti pa sedaj, ko sem izgubil mater in tudi vi čutite to strašno izgubo z menoj — — —“

„Oh, na gradu me bodo pogrešali“, vzkliknila je Helena, spomnivša se v prijetnem pogovoru, da jo morda že iščejo. In kaj poreče njena mati? „Potolažite se! Da, rada bi vas tolažila, ko bi mogla. Sedaj pa z Bogom!“ in stisnila mu je roko, potem pa lahko kakor vetrič odhitela na grad.

Stanič je obstal na istem mestu. V njegovi duši je bila utrjena zavest, da mu je sedaj previdnost podala namesto materinega drugo srce, ki ga ne bo nič manj ljubilo. (Dalje.)

Ob Balkanu.

(Spomini iz Bolgarije. — Spisal Jos. Repina.)

(Dalje.)

Sreča mi je bila danes mila. Bil sem baš v bližini slabo plapolajočega ognja, čegar žar je rmenkasto barval visoke bukve, ko sem čul ime ‚Jules d'Alby‘. Previdno sem se splazil v grmovje in videl pred seboj tri može; dva sta bila z obrazom proti meni obrnjena, tretji s

hrbtom. Ker je, kakor že rečeno, ogenj skoro ugašal, razložil sem bolj težko poteze prvih dveh: jeden je bil navaden Bolgar, kakor sem jih vsak dan mnogo srečaval, drugi droben možic s šilastim nosom in dolgo, plavolaso brado; — izvestno ni bil to nihče drugi nego čevljar Pintev. Kdo da je tretji, to sem si lahko mislil.

Vsi trije so molčali; šele po daljšem molku je dejal oni Bolgar:

„Ti misliš torej, da Francoz ni bil sam.“

„Težko, da nista tudi onadva ž njim; a videl ju nisem“, odgovoril je s hrbtnom proti meni obrnjeni.

„Kakšen pa je bil tisti Avstrijec?“

„Momák¹⁾, kateri me je še nezaupnejše gledal kakor Španjol.“

„Seveda tvoja brazgotina te ni ravno krasila.“

„Haha; tak sem bil, da bi me še ti, ki si moj svak, ne bil poznal.“

„Verjamem. Ali te pa tudi Asparuh ne bo poznal?“

„Ta še manj.“

„Skopuh ima bistre oči.“

„Če ni prestar. Sploh bomo pa videli. Koliko je že tega, odkar je bil njegov sluga tukaj?“

„I — pred tremi urami! Saj si ti kriv, da nam je ušel.“

„Vsled svoje nerodnosti.“

„Seveda! Ko bi — —.“

Tu ga je prestregel v mojo veliko nevoljo čevljarček:

„Nikar se ne prepirajta, kar je, to je. — Glejta, noč polagoma gine, odriniti moramo, v Eski-Džumaa je še daleč in Taraleža moramo dohiteti.“

„Prav govoriš, Nedo. Predolgo se že mudimo tu. Idi po konje!“

Naglo sem sedaj zapustil grmovje in hitel proti dolini, kjer sem imel dobiti tovariše. Kako sem se jezil nad Pintevom, ki je bil kriv, da nisem več slišal! Vendar je bilo to, kar sem bil zvedel, tudi mnogo vredno; zvezavši posamezne besede sem dobil sledeči sklep: Skopuh Asparuh (nenavadno ime! — tako se je zval car, ki je bil privêl Bolgarje na balkanski polotok) biva v Eski-Džumai, in njegov sluga Taralež (še nenavadnejše in naravnost čudno ime! — ‚taralež‘ se pravi po naše jež) je bil v monastirju; njega so Grk in njegova pajdaša bržkone napadli, a ušel jim je bil. Sedaj pojdejo za njim in se polotijo tudi njegovega gospoda, Asparuha. Da sem približno prav sklepal, to se bo videlo pozneje. Sedaj sem imel ta-le načrt: tovarišema naznanim prihod Haronisev; v dolini ga primemo, vzamemo mu ukradeno listnico in ga potem zopet izpustimo, da mu sledimo v Eski-Džumao in mu tam preprečimo njegove nakane. Meni ni bilo nič na tem, ako izgubim par dni, in mojima tovarišema tudi ne; Ilija se je bil pa itak izrazil, da gre z menoj, kamor hočem. Nù, človek obrača, Bog pa obrne.

¹⁾ Mlad človek.

„Pol ure pod monastirjem nas iščite; jeden izmed nas vas bo čakal kraj pota“, tako je dejal pri mojem odhodu Pedro.

Ravnaje se po svoji uri sem bil že skoro dalje, kakor mi je bilo rečeno, a nikjer ni bilo nikogar. Hodil sem gori in doli, klical in žvižgal, — nič glasú! Pač — vendar! iz goščave onstran vode mi je odgovoril oddaljen pisk. Pot se je vila ob levem bregu rečice, katera je bila na mestu, kjer sem jaz stal, nenavadno široka in globoka. Zakaj so jo bili prebredli in se skrili na oni strani? Šel sem zopet nazaj in preskočil ozko strugo. V tem hipu sem čul peket konjskih kopit, in izza ovinka so se pokazali trije jezdeci. Bilo je še premalo svetlo, da bi jih bil dobro videl, a vedel sem, kdo so.

„Sennor Pedro, kje vendar tičite?“ sem vpil.

„Tukaj!“ je donelo za mojim hrbtnom.

„Brzo, brzo semkaj! — Haronis prihaja!“

„Caramba!“

Glasen šum in lomast: na moji desni je stal Jules s puško v roki. Na nasprotnem bregu so dirjali mimo Hristo, Pintev in zadnji Haronis.

„Ha, tam-le je!“ je vzkliknil Francoz. „Lopov, sedaj je po tebi!“

Bliskoma je pomeril in sprožil. Stoterno je odmeval pok po dolu. Konj in jezdec sta se valjala na tleh.

„Le tje, tje!“ rekši je vrgel Jules puško od sebe in tekkel ob bregu navzdol, da bi prekorračil reko, — ker tu, kjer sva stala, je bil široki tolmun; tudi jaz sem se spustil za njim. Izginil mi je bil že izpred očij.

„Ne moreva čez! Skale stojijo tu! — Tedaj pa v vodo!“ sem ga slišal zdajci pred seboj — trčila sva vkup — in on je odletel v vodo.

Mahoma je bil zopet na površju, par krepkih sunkov, in že se je vspel na breg.

Ta hip se je dvignila pred njim konjska postava, jezdec je skočil nanjo in zdirjala je kakor blisek.

To se je vršilo tako naglo, da je pretekla od strela pa dotlej jedva dobra minuta. Bil sem še ves osupel.

Do kože moker je stal Francoz na bregu.

„Ušel mi je, ušel!“ je jezno in bolešno viknil.

„Monsieur, pridite sem!“

„Tako.“

Nekdo me je prijel za ramo; bil je Pedro.

„Kaj se godi? Kdo je strelil?“

„Jules.“

„Na Grka?“

„Da.“

„Ali ga ima?“

„Ne. In to je krivda vas vseh treh?“

„Vseh treh? Kako to?“

„Zakaj me ni nihče čakal ob potu, zakaj ste se skrili v goščavo tostran reke?“

„Ker je bilo tu pripravnejše, in — ali vas ni čakal za onim ovinkom Ilija?“

„Ilija? — Ne. Kje pa je prav za prav?“

„S pomočjo besednjaka mu je bil Jules dopovedal, da naj gre dvesto korakov nazaj in vas tam počaka. Če ste prišli po poti, ste ga morali vendar dobiti?“

„Ne sledú od njega.“

„Kam pa je šel potem ta človek?“

„Kdo vé? Toda, iz katerega tehtnega vzroka pa ste prekoračili reko in se skrili tako, da vas nisem mogel najti?“

„Tako je za tem širokim tolmunom stisnejo strme skale reko od obeh strani tako, da postane pot jako ozka in ne moreta iti dva vstric. Ta ožina je komaj sto korakov dolga, potem se zopet razširi. Ker je pa tu, kjer se nahajamo sedaj, dolina prostornejša in za taborišče pripravnejša, zato smo razjahali navzgor tolmana in — ker je bilo pričakovati Grka — smo peljali konje na to stran, da bi nas z rezgetanjem ne izdali; sami pa bi se bili po vašem prihodu poskrili med skale — dva ob vhodu in dva ob izhodu ožine — in se na ta način najlože polastili tatú. Seveda, pripravili smo se samo za slučaj ako bi vi prinesli ugodno poročilo.“

„A tako! To moram pa samo hvaliti; naredili ste vse prav dobro in previdno. Kako je potem neki vrezal Ilija? Kaj pa vas je zamudilo, da ste se tako pozno prikazali na prizorišču?“

„Sama smola! Ko ste vi zakričali ‚Haronis prihaja!‘ tedaj je pograbil Jules v naglici mesto svoje puške mojo in tudi moj samokres. Predno sem našel njegovo, je bilo že vse proč. Idiva sedaj k Julesu. Glejte, tudi on preiskuje tla.“

Bilo je že popolnoma svetlo. Vrh Maragedüka je rdečila jutranja zarja; dol pa je zagrinjala siva megla. Ko sva stala s Pedrom poleg Julesa, dejal je ta:

„Kam sem neki zadel konja, da se je zopet pobral? Tu in tam je videti nekaj krvavih kapljic.“

„To ste ga že neznatno ranili“, sem odgovoril jaz; „padel je, mislim, le bolj od strahú nego od krogle.“

„Nečuvveno srečo ima Haronis! Sedaj niti ne vemo, kje ga imamo iskati.“

„To jaz dobro vem; povem vam že pozneje. Prvo je, da dobimo han, kjer se posušite ali preoblečete, drugače se prehladite. A kje je ostal Ilija?“

„Saj ga res ni tu. Menda pač ne sedi več tam, kamor sem ga bil poslal?“

„Tam-le prihaja!“ je rekel Pedro.

Res, ondi je stopal počasi, počasi naš djado Ilija in sedaj celó postal, zroč na nas.

„Heda, djado Ilija, brzaj, brzaj!“ sem ga klical.

Jel se je malo hitreje gibati, a kmalu zopet postal in klaverno povsíl glavo.

Stopil sem k njemu. „Kaj ti je? Ali si bolan? Kje si hodil?“

Nič odgovora.

„Ali si nem?“

„Ne-e-e“, je jecljal še vedno zroč v tla.

„Zakaj potem ne govoriš?“

„K-e-e-r s-s-s-em ža-lo-o-o-sten.“

„Pa poj in ne bodeš žalosten.“

Vzdignivši glavo, me je neverjetno pogledal.

„Ne — morem — peti.“

„Ne moreš? Zakaj ne?“

„Ker me je gospodin Jules zapodil.“

„Zapodil?“

„Da.“

„Zakaj?“

„Ne znam.“

Strmé sem povprašal Julesa, in ta je ves iznenajen odgovoril, da ničesar ne vé o tem.

„Dragi Ilija, tebi se blede.“

„Nič se mi ne blede. Saj je rekel: ‚Segà¹⁾ begaj!‘“

„Razloži mi to.“

„Ločivši se od nas, mi nisi, gospodine, nič povedal, kam greš in kaj mi je storiti.“

„Pozabil sem bil. Le dalje!“

„Gospoda Jules in Pedro sta na to osedlala vsak svojega konja, in jaz sem istotako storil; šli smo v to dolino in se ustavili ondi v šumi. Sedaj je vzel gospodin Jules majhno knjigo in stopivši pred me nekaj čital, od česar sem si pa samo sledeče besede zapomnil: ‚Dvè sto raskrač²⁾ — čakaj — Josif — ulica — razbiraš³⁾‘. Odmajal sem z glavo. ‚Segà begaj!‘ rekši, me je porinil k bregu reke; stala sva še namreč blizu nje. Šel sem, ne vedoč, kaj se godi z menoj, hoteč poiskati tebe, gospodine; da bi te pa preje našel, sem plezal naravnost po hribu navzgor, kjer je bliže do monastirja kakor po poti, vijoči se liki kača. Iskal sem te dolgo, dolgo — a zaman. Vrnil sem se torej, sklepač, da si bržkone tukaj. Sedaj mi pa povej, kaj sem zakrivil, da me je gospodin Jules zapodil.“

Prestavil sem Francozu Ilijino obtožbo, in lahko si je misliti, kako se je smejal. Imel je namreč v svojem besednjaku za naš ‚teci‘ besedico ‚begaj‘, katera je Iliji vsekala tako hudo rano. Mislil je Jules, da ga Ilija razumeva, ker je pokimal z glavo; ni se namreč spomnil, da jutrovec odmaje z glavo, kadar kaj pritrdi, in

¹⁾ Sedaj.

²⁾ Korak.

³⁾ Razbirati = razumeti.

pokima, kadar kaj zanika; ravno narobe, kakor po naši navadi.

Iliji, slišavšemu, kako se je bil zmotil, razvedril se je takoj zopet obraz, samo to mu je še nekoliko grenilo radost, da jaz nisem bil preprijaznega obraza. Saj sem bil pa tudi na samega sebe in na vse drugo nevoljen. Ta kakor drugi je bil kriv, da so se nam pokazili vsi naklepi in načrti; jaz naj bi bil Iliji povedal, za kaj se gre, Jules ali Pedro bi bila lahko čakala me, sama, ne pa da sta poslala Ilijo, no, Ilija pa tudi ni bil nedolžen. Zakaj ni še jedenkrat vprašal Julesa, ako ga ni bil razumel? Vrh tega se je tudi nekoliko otročje vedel danes; seveda to je pa zopet izviral iz njegove rahločutnosti in privrženosti do Julesa, katerega je poleg mene najbolj ljubil. Misel, da ga je ta zapodil, ga je bila popolnoma zmešala in mu vzela vso bistrournost, katere v obče ni imel malo; — oprostiti smo mu morali torej njegove današnje napake.

Tako se je sleherni le sam nad seboj jezil, če se je sploh jezil; saj je bilo kmalu vse pretečeno pozabljeno, misliti nam je bilo sedaj le na bodočnost. Pot v Eski-Džumao je bila še pred nami.

IV.

Pet ur je minulo po omenjenem dogodku. Mi štirje nismo bili sedaj več v dolini Osme, ampak že daleč proč na severo-vshodu in sicer na poti, ki veže mesti Trojan in Sevljevo.

Ko se je bila namreč Julesu posušila obleka, pojezdili smo najpreje v Trojan, nadejajoči se, da zvemo kaj o Hristu in njegovih zasebnih razmerah; a ta pot je bila, kakor sem že naprej slutil — udal sem se bil samo volji Francozovi — brezuspešna: saj o Hristu nismo drugega vedeli nego samo, kakšen da je. Pinteva in Haronisa ni med prebivalci nihče poznal. Seveda, ko bi bili na dolgo in široko pozvedovali in povpraševali, bili bi morda dosegli povoljen uspeh, a ker je bil čas dragocen, nismo utegnili dolgo muditi se; sploh nam je pa bilo jednako, kdo in kaj je Hristo. Iz odgovorov, ki smo jih dobili na raznih mestih, smo sklepali, da oni trije v Trojanu niti bili niso. Da smo pa na pravi sledi, to smo doznali od tolpe ciganov, srečavše nas blizu trojanskega monastirja. Tako smo bili torej na poti proti mestu Eski-Džumai, oddaljenem še dobrih sto in petdeset kilometrov.

Pokrajina, v kateri smo se nahajali, ni bila posebno lepa in divna: jednolično, deloma golo, deloma porastlo hribovje, razkopana in razorana tla, slaba pot. Baš sedaj smo jezdili po globokem in ozkem, navzdol vodečem jarku,

kateri je Julesa — danes že itak silno natak-njenega — še bolj razjaril.

„Nesramnost teh Bolgarjev!“ je robantil. „Niti poštene steze nimajo! Kdo se bo lomil po tem jarku!“

„Zakaj ste pa silili semkaj?“ sem dejal jaz; „saj smo hoteli mi trije mimo onih skal.“

„Kaj sem znal, da tako pride? — Hop! — hop! — Tristo medvedov! malo ne, da nisem telebnil tje med grmovje. Razjahajmo rajši, potem pojde lože!“

Skočil je na tla, in ostali smo istotako storili. Čez nekaj minut je bilo jarka konec, pot je držala po planem, in zajezdili smo zopet.

„Kako je že imenoval oni kosmati vodja ciganov selo, kamor moramo v kratkem dospeti?“ vprašal me je Jules.

„Debnovo.“

„Koliko je od tam do Sevljevega?“

„Tri ure.“

„In od Sevljevega do Trnove?“

„Šest ur.“

„Ondi bomo prenočili, ne?“

„Lahko.“

„In jutri zvečer smo v Eski-Džumai?“

„Da.“

„Bien. Haronis se bo silno čudil, da smo ga iztaknili. Saj ste dobro slišali, da meni iti v to mesto?“

„Seveda. Čevljar Pintev se je tako izrazil.“

„Žal, da je bil njih pogovor tako kratek, in da niste mogli več zvedeti. Vi mislite torej, da so bili napadli Taraleža in da mu sedaj sledijo?“

„Sklepam to iz besed Hristovih in Grkovih.“

„Ali ste popolnoma prepričani, da je bil pred vami sedeči Grk?“

„Kdo naj tu še dvomi!“

„Hm, njegov glas?“

„Hm, izpremenil ga je! V Plovdivu je imel tenor, pri monastirju pa bas.“

„Izvrstno! Čemu neki ta izprememba na glasu?“

„Čemu pa izprememba na nosu? V Plovdivu je imel njegov nos brazgotino, pri monastirju pa ne.“

„Famozno! Saj ste pravili, da ste ga videli samo v hrbet?“

„Že res; a navzlic temu je stvar taka. Le pomislite na njegov pogovor s svakom, katerega sem vam do besede predstavil.“

„A! to pa, to! — Ker je nemožno, da ima Haronis dva nosova, tedaj je samo možno, da ume narediti si brazgotino, kadar hoče.“

„Sedaj ste pravo zadeli!“

„On je torej kakor igravec na odru, ki je sedaj star, sedaj mlad, sedaj lep, sedaj grd?“

„Da, to zna dobro.“

„Lej ga lopova! In ta poskus bo porabljal tudi pri Asparuhu?“

„Gotovo.“

„Nekaj se mi pa vendar čudno zdi, monsieur Joseph?“

„Kaj?“

„Da je imel Haronis do Kalofera brazgotino in od tam naprej nič več.“

„Tega si sam ne morem prav tolmačiti. Kakor vem, sem v dveh hanih povprašal po njem, in obakrat je bila pri opisu zraven tudi njegova brazgotina.“

„No, nikar si ne belimo glav! Morda sta onadva krčmarja samo radi tega govorila o brazgotini, ker ste ju vprašali zanjo; posebno prebrisana nista bila videti! Toda še nekaj, monsieur!“

„Prosim.“

„Meni je sedaj prav umevno, da je bila ona debela dama v Iraz-meliku tako — tako — no, tako zaljubljena v Haronisa. V pričo nje si pač izvestno ni nikdar olepšaval nosú in tedaj še ni tako napačen v obrazu.“

„Tu ste jo zopet dobro pogodili! Sicer je nisem povpraševal po njegovi zunanosti, a uverjen sem, da bi ona po svoji zgovornosti sama omenila brazgotino, ko bi bila znala zanjo.“

„Kaj ne da? Vse se dá izborno razrešiti, samo mis — Saprelotte! Kaj se pa tam-le godi?“

Tekom pogovora smo bili prišli do strmega, z grmovjem porastlega holmca, ob čegar vznožju se je pot cepila v dve stezi, držeči na desno in levo. In po tem holmcu se je v hitrih skokih valila navzdol rjavkasta nerazločna obla in se naravnost mojemu konju zatrkljala pred noge. Ustavili smo se in strmo zrli to čudno prikazen, čakaje, kaj se iz nje izcimi. No, dolgo ni bilo treba čakati. Raztrgana odeja — tako je bilo namreč površje oble — se je bliskoma razganila, kratko brcanje in motanje, glasno pihanje, in pred nami je stal — potomec Adamov. Bil je to starec, dolg, da bi bil lahko zvezde klatil z neba, in suh, da se je videla sleherna kost pod temno-rjavo kožo gornjega dela života, kateri je bil popolnoma gol; suha kraka sta tičala v razcapanih hlačah, segajočih do kolen, lopataste noge so bile bose; na tankem, gosjem vratu se je zibala velika, štiroglata, plešasta glava. Zanimiv je bil obraz; tu je bilo vse nepravilno: majhna, otroku umerjena usta, še manjše mišje oči, toda velikanski, mesnat in obilen nos, v katerem je bilo meso celega telesa koncentrirano; pod njim je štrlelo deset do petnajst sivkastih ščetin. Ker je levega ušesa manjkalo, se je pa desnemu tem bolje godilo, kajti ponosno je stalo v stran, ponašaje se s svojo velikostjo.

Moleč jedno roko proti meni, drugo proti Julesu, je prosil sedaj ta nenavadni zemljan z visokim, skoro ženskim glasom:

„Jeden rubič¹⁾, jeden sam rubič, gospodje; usmilite se slepega, hromega, nemega prosjaka!“

Ali ni bil zdrav v možganih, ali se je šalil?

„Kaj, slep si?“ sem dejal.

„Da, slep, ker nečem videti, da mi vaša milost ne bo dala rubiča nego cel gologán.“²⁾

„In hrom si?“

„Da, hrom, ker so mi udje v vaši nebeški bližini popolnoma otrpneli.“

„In nem si?“

„Da, nem, ker to so poslednje besede, ki jih še govorim. Ko me obdari vaša dobrotljivost, tedaj bo jezik moral molčati, on ni zmožen, da bi dostojno hvalil vašo blagost; le srce more to storiti, ono vas bo slavilo.“

Kaj takega se mi pa še nikdar ni pripetilo! Tako umetno in pesniško pač noben drug prosjak ne prosjači. Moral sem se smejati.

„Pa kako to, da si se privalil po hribu navzdol?“

„Sedeč na vrhu sem vas bil od daleč zapazil in takoj sodil, da ste veliki gospodje; ker bi se pa vi, ako bi bil prikorakal proti vam, za me izvestno ne bili zmenili, ampak jezdili dalje, zato sem se zavil v odejo in se zatrkjal nizdol, obračajoč s tem na-se vašo pozornost.“

„Jako prebrisano! Toda, kaj si počel vrhu hriba?“

„Spal. Včeraj sem se bil napotil iz Sevljivega v Trojan; ker me je prehitela noč, sem pa kar tu gori med grmovjem prenočil. — Prosim, visokorodni gospodje, prosim jeden sam gologán!“

„Čakaj, še več jih dobiš, ako mi boš na moja vprašanja dobro odgovarjal.“

„Oj, samo vprašaj, gospodine, samo vprašaj! Kolikor more moj topi um, moji zaprašeni možganje vaši bliščobi — —“

„Stoj, stoj! Kam drži leva steza tukaj?“

„V Debnovo, nevredno selo, da bi gledalo vaše veličanstvo, ki se sveti ka — —“

„Odgovarjaj samo na vprašanje! Desna steza?“

„V gorovje k dvema lesenima in zapuščenima kolibama.“³⁾

„Ali si videl vse ljudi, idoče od sinoči pa do sedaj tu mimo?“

„Vse.“

„Koliko jih je šlo in kdo so bili?“

„Pred polnočjo pet Bolgarjev, pešcev, pred jutranjim svitom samotni jezdec in pred šestimi urami trije jezdec; poslednji štirje od Trojana sem.“

¹⁾ 1 rubič = 2 kr. avstr. velj.

²⁾ 1 gologán = 4 kr. avstr. velj.

³⁾ Bajta.

„Kaki so bili ti trije jezdeci?“

„Dva sta bila Bolgarja, jeden majhen, drugi srednje postave, tretji pa je bil bržkone tujec, ker je imel frankovsko obleko, njegov obraz je bil grški.“

Njegovi odgovori so bili kratki, brez laskavih izrazov. Slušati je znal, da je bilo veselje.

„In ti so krenili tu na levo stezo?“

„Ne, na desno.“

„Kaj? na desno? Ali govoriš resnico?“

„Resnico. Kako naj se upam, jaz, bedni črv, zavrženo bitje, lagati se vašemu visočestvu, vaši mogočnosti!“

„Pa saj drži ta stezica samo do onih dveh kolib in ne dalje?“

„Da. Meni se je tudi neumevno zdelo, da so zavili v to stran, kamor nihče nikdar ne gre. In jezdec, ki je prišel do tega-le razpotja še pred solničnim dnevom, je storil ravno tako.“

„A! Kakšen je bil?“

„Tega ne vem, ker je bilo pretemno; mislim pa, da je bil majhen.“

„In razven omenjenih ljudi ni bilo celo noč nikogar mimo?“

„Nikogar, vsaj jezdeca ne, katerega bi bil gotovo čul, ker moje spanje je lahno, in podkve glasno udarjajo ob tla. A za pešca ne jamčim.“

„Kako daleč je do kolib?“

„Dobri dve uri. Stojita sredi gozda in sicer na visoki strmini, ki pada na severni strani skoro navpik k Rušici, šumečemu potoku. Pred leti sem bil jedenkrat tam, tedaj so bivali tu drvarji, sekajoči hlode in bruna; a ti so tudi naredili to stezo. Sedaj sta pa kolibi prazni, nihče ne biva v njih.“

Kako dobro, da sem povprašal tega prosjaka! Brez njega bi bili mi jezdili dalje proti Eski-Džumai, misleči, da je Haronis pred nami, dočim je bil on povsem drugod. Oni jezdec, o katerem je pravil prosjak, ni bil izvestno nihče drugi nego Taralež, in Grk in njegova pajdaša so šli za njim. Kaj ima prvi pri samotnih kolibah iskati, kaj se bo ondi vršilo, ali se je morda že vršilo, vse to nam je bilo še nejasno; jasno pa, da moramo i mi tje.

Jules in Pedro, katerima sem seveda vse povedal, sta bila jako iznenajena; davša mi vsak po jeden lev za prosjaka, sta takoj odjezdila po ozki stezi, vijoči se med gostim grmovjem na desni strani hriba navzgor. Ilija jima je sledil; jaz pa sem se še nekoliko pri prosjaku pomudil.

Kó sem vedel vse, česar mi je bilo treba vedeti, sem mu stisnil v roko, katero mi je cel čas najinega pogovora molil nasproti, tri leve; s tem sem napravil nepopisljiv učinek. Zagledavšemu denar so se prej tako majhne oči silno razširile, nos je postal še jedenkrat večji in zažarel v sedmerih barvah, usta so bila

tolikšna, da bi bil lahko svojo pest porinil vanja, uho je še bolj odskočilo in se temno pordečilo, suho telo pa se je stresavalo kakor pod električnimi udarci; sedaj so se zašibila kolena in — sédel je na odejo, nemo zroč na srebro v odprti roki.

Jedva pa sem vspodobel svojega konja in se jel pomikati v klanec, je skočil kvišku, razprostrl dolgi roki in držeč jih, kakor da bi me blagoslavljal, vpil z mogočnim glasom za menoj:

„Slava tebi, presvetli car, slava, slava! Tvoje oko je kakor toplo solnce, ki ogreva zemljo, tvoja roka kakor pšenično polje polno rmenih klasov, tvoja beseda kakor zreli grozd, okrepčujoč žejno grlo. Kjer se prikaže tvoja bliščeča oseba, ondi je veselje, radost, petje in godba; kamor stopi tvoja blažena noga, ondi vse klije, brsti in cvete; kamor dihne tvoja nebeška sapa, ondi je rajski vonj omamljajoče dišave. Ni ga jezika, ki bi te mogel dostojno slaviti, dostojno častiti, dostojno poveličevati! V prah se mora zagrebsti pred teboj sleherni bitje, nemožno prenesti bliščobo tvojega obraza, vročino tvoje milosti!“

Nadaljnega njegovega slavospeva nisem več slišal, ker sem bil že preveč oddaljen; predno me je zakril ovinek njegovim očem, sem se še jedenkrat nanj ozrl: stal je še vedno na istem mestu z razprostrtima rokama in povzdignjeno glavo.

Kraj gozda so me čakali tovariši.

„Poldne je, monsieur!“ je dejal Jules, ko sem dospel do njih. „Mislim, da bi ne bilo napačno, ako bi se odpočili tu v senci in ob jednom tudi malo pojužinali.“

„Meni je prav.“

Privezavši konje k drevesom, legli smo v travo. Ilija je prinesel iz torb jedila, s katerimi smo se bili preskrbeli v Trojanu; pijača nam je bila mrzla voda iz studenca, ki ga je našel Pedro ne daleč od nas. Pogovor se je sukal zgolj o Haronisu, o Taraležu in onih dveh kolibah; ugibali smo in sklepali sedaj to, sedaj ono, a razrešiti zagate le nismo mogli.

„Pa kako je vendar vedela ona trojica, da je šel Taralež semkaj?“ rekel je med drugim Jules.

„To je njih skrivnost“, odgovoril sem jaz; „mogoče, da se je Asparuhov sluga kje izdal s kako besedo.“

„In česa išče tu? — Nič, prav nič nam ni znano.“

„Upam, da se še vse pojasni. Sedaj ne kaže drugega nego počakati tu, kjer smo, večera; tedaj se splazimo h kolibam.“

„Vi mislite torej, da so kolibe kakega pomena za našo stvar?“

„Brezdvomno. Drugod vendar nimajo ničesar opraviti? Je sicer — po izreku prosjaka

— jedno uro proti severo-vshodu selo, ki se zove Dušna, a tje od te strani niti ne morejo.“

„Ne verjamem, da bi se do večera nahajali pri kolibah.“

„Poskusiti se mora; če ne bo, pa ne bo. Sedaj pri belem dnevu ne moremo blizu; videli bi naš prihod že od daleč, zakaj za tem-le gozdom je pokrajina popolnoma prosta, le tik pred kolibama se zopet pričinja gozd, kateri je pa baš na naši strani zelo izsekan.“

„Saj se lahko od druge strani približamo.“

„To je že res, a za to bi porabili veliko časa, kolikor ga imamo, ako ostanemo mirno na tem-le mestu. Vrh tega smo vsi utrujeni, preteklo noč nismo skoro nič spali; prespimo tu popoldne, da bomo potem čili in čvrsti!“

„No, prav. Toda malo bliže h kolibama še vendar lahko pojezdimo, da nam ne bo treba v temi predaleč hoditi.“

Predlog se je odobril. Zajezdili smo konje in se ustavili malo pred koncem gozda, tako da smo bili še slabo uro od svojega cilja oddaljeni. Pospali smo po tleh; jeden je čul in sicer Pedro. Čez dve uri ga je imel nadomestiti Ilija, tega jaz in mene Jules. Ta naredba je bila potrebna, ker bi se bilo lahko pripetilo, da nas je videlo nepoklicano oko. Bil sem prepričan, da se trojica, kateri smo bili za petami, še nahaja pri kolibah; če sem količkaj mislil, mi je bilo jasno, da namerjajo ondi ujeti slugo Asparuha; tedaj se bodo dalje časa mudili. Seveda, priseči bi ne bil mogel na to.

Načrt naš je bil: zajeti v kolibah Grka, ali, ako ga ondi več ni, naprej v Eski Džumao. —

Ko nas je vzbudil Jules, je bilo že temno po gozdu. Na nebu so se podili črni oblaki, izza katerih je včasih posvetil mesec. Močan veter je upogibal veje dreves in drvil suho listje po zraku; bilo je pričakovati viharne noči.

Zaviti v gorke odeje smo jezdili čez travnato planjavo, vzdigajočo se proti gozdu, v katerem sta imeli stati kolibi. Dospevši do prvih dreves, visokih bukev, smo poskakali na tla in zavili od steze, katera je bila tu široko razhojena, v goščavo. Za dvesto korakov smo se ustavili in privezali konje ob grmovje, kjer so lahko žrli zeleno listje; pustili smo jih seveda osedlane, da so nam bili za vsak slučaj pri roki. A samih konj nismo smeli ostaviti; jeden jih je moral stražiti. Toda kdo? Nihče ni bil k temu pripravljen; sleherni je hotel biti zraven, kadar se polastimo tako dolgo iskanega tatú. Poskusil sem sicer pri Iliji, da bi ga pregovoril, a tu sem naletel na pravega. Naredil mi je tako pridigo, da sem moral takoj odjenjati. Junak, pesnik in skladatelj, kakor je bil on, pa stražnik, to se nikakor ni vjemalo.

Ni nam torej preostajalo nič drugega kakor vadljati. Utrgal sem štiri bilke, tri kratke in jedno dolgo; kdor bi potegnil dolgo, ta bi moral ostati pri konjih za čuvaja. Usoda je bila Iliji nemila; — z nepopisljivo kislím obrazom je zrl na bilko, katera mu je pokazila vse veselje, da bi pokazal nocoj svojo orjaško moč, katera mu je vzela vse upe, da bi popravil svoje napake od zjutraj. Z jedino besedo ‚kismet‘¹⁾ se je zavil v odejo in legel h konjem, na tihem pač želeč, da bi mi ničesar ne dobili.

Omeniti moram, da se je vse to vršilo pri svitu malega ognja, katerega smo morali zapaliti, ker noč je bila temna, neprodirno temna, da se ni videlo ped pred nosom; od kolib sem ni bilo možno tega ognjiča zazreti, ker je bila vmes široka skala in gosto drevje.

Zabičavši Iliji, da se ne sme ganiti od svojega sedanjega mesta, sem odšel s Pedrom in Julesom. Sleherni je bil oborožen s samokresom in puško; to je bilo potrebno, ker nismo vedeli, kaj se utegne pripetiti, in ker nam je bilo vse na tem ležeče, da dobimo tatú, naj si bo že na ta ali na oni način. Francoz je imel v svoji listnici toliko važne in toliko dragocene listine, da je bila izguba le jedne izmed njih ogromna; za denar v gotovini mu ni bilo toliko.

Ker je bilo pretežavno priti po gozdu do kolib, smo poiskali stezo, katero smo bili prej zapustili; vodila je strmo, a naravnost na gozd-nato višino. Za malo časa pa je bilo tega gozda konec, in stali smo pred kolibama. Bili sta druga poleg druge postavljeni, nizki in podolgasti; njihju natančnega sestojja ni bilo mogoče določiti, ker sta stali popolnoma v temi.

„Nič ne bo!“ šepnil mi je Jules; „nikake luči ni videti.“

„Morda spijo, morda niso notri, morda so pa okna zadelana. Poglejmo!“

Previdno smo se približali kolibi, ki je bila bližja od druge, pomaknjena nekoliko na odzad.

Nebo je bilo sedaj do cela pokrito s črnimi oblaki, in veter je silneje in silneje pihal.

Ogledali smo kolibo od vseh strani; vrata in jedno okno so bila zapahnjena, a v vshodni steni je bilo okence odprto. Pedro je vtaknil glavo notri in slušal.

„Vse tiho!“ glasil se je njegov odgovor.

¹⁾ Kismet je turška beseda in pomeni toliko kakor naša ‚usoda‘. Mohamedanca uči namreč njegova vera, da je slehernemu že pri rojstvu določen gotov tek življenja, da mu je torej vse naprej usojeno in namenjeno, in da nikaka sila ne more te od Alaha določene usode odvrniti. On je torej fatalist v prvem in pravem pomenu besede; zato je v boju drzen in pogumen in se ne boji največje smrtne nevarnosti, češ, postavite me pred nabit top in sprožite ga, — in, ako ni moj kismet, ne bom poginil.

Da je rabil ta izraz tu Ilija, v tem se nam kaže turški upliv na Bolgarje.

Splazili smo se torej k drugi kolibi. Iz špranje pri tleh nam je zažarela nasproti slaba luč.

„Ha, bo!“ veselil se je Francoz. „Le pazno, da nas ne slišijo!“

Tega opomina ni bilo treba, ker vihar je tako tulil, da je zamoril sleherni glas. V daljavi se je bliskalo, in votlo gromenje nam je udarjalo na uho. Počeni sem k špranji in izkušal pogledati v notranjščino kočice.

„Ali kaj vidite?“ me je tiho vprašal Španjol.

„Nič. Špranja je preozka. Znabiti je drugod kaka večja.“

Zavila sva s Pedrom okolo levega ogla, Jules okolo desnega. Za kočico smo se sešli.

„Sta kaj našla?“

„Nič. Vi?“

„Oui — da. Tik pod ostrešjem nad zapah-njenim oknom je luknjica, katera je pa zame malo previsoka.“

„Nič ne dé. Vzdigneva vas s Pedrom“, odgovoril sem jaz.

„Bolje bi bilo, ako bi vi pogledali notri, ker poznate Pinteva in Hrista.“

„Tudi dobro.“

Dospevša pod omenjeno luknjico v steni sta me vzdignila tovariša. Oko moje je zrlo majhen, od štirih lesenih sten omejen prostor; na moji desni so bila vrata, zatvorjena z debelim hrastovim zapahom, in meni nasproti okno, zadelano z desko. Sredi te sicer popolnoma prazne sobe, ako sploh zasluži ime ‚soba‘, je stala miza, in pri tej mizi ni sedel nihče drugi ko — Haronis. Pred njim je brlela lojeva sveča, in poleg nje je ležal dvoceven samokres. Mož je bil zatopljen v popisano list papirja, ki je bil razprostrt po mizi in ki je bil gotovo važne vsebine, ker čelo čitajočega je bilo nagubančeno in prsti so se urno pomikali sem ter tje po papirju.

„No, kaj je?“ oglasil se je pod menoj Francoz.

„Spustita me na tla.“

„Kdo je znotraj?“ sta vpraševala oba, ko sem stal na nogah.

„Haronis.“

„Diab —“

„Car —“

„Kaj se čudita? Saj sta si vendar morala jednako misliti!“

„— le!“ skončal je sedaj Jules pričeto besedo. „Vendar ga jedenkrat imamo! Kaj pa dela?“

„Čita.“

„Čita? Kaj čita? Roman?“

„Morda. Samo toliko vem, da ni knjiga, kar ima pred saboj, ampak kos papirja.“

„Naj bo knjiga, ali pismo, ali kuhinjske bukve, to je vse jedno. Važno je, kako ga pri-

memo. Po mojem mnenju je najbolje, da ulomimo — seveda hipno — tole okno, in predno bo mož vedel, kaj in kako, mu bodo že moléle nasproti tri cevi. Sedaj mu zapovemo, da naj se ne gane, če ne izprožimo; dočim ostaneta potem dva pri oknu, vedno pazeča na onega, odrine tretji vrata in zveže lopova. Strah pred našimi krogli mu ne bo dopuščal, da bi se branil.“

„Na ta način bi že šlo“, menil sem jaz; „ako bi ne bilo nevarno.“

„Nevarno? Nikakor! Ali se bojite njegovega samokresa? Saj mu niti dovolili ne bomo, da bi se ga sploh dotaknil.“

„Tega se ne bojim, ampak Pinteva in Hrista? Kje sta pravzaprav ta dva? Haronis vendar ni sam? Kaj, če bi ta čas, ko bi se mi pečali z Grkom, prišla onadva in se nas zavratno lotila? Recimo, da stojiva jaz in Pedro pri oknu, — najina pozornost je vsa obrnjena na kočico —, vi pa vlomite vrata; dva udarca od zadaj po glavah, in sva na tleh, z vami bi pa tudi kratko naredili.“

„Ciel — na to nisem mislil!“

„Kaj ne? Zategadelj moramo drugo ukreniti in sicer moramo počakati, da zapusti ali Grk kočico ali da prideta Pintev in Hristo semkaj —“

„A, razumem. V prvem slučaju bo Grk izvestno poiskal svoja pajdaša, in tedaj ga lahko primemo ali samega, predno še dospe k njima, ali vse tri vkup. Kaj pa menite o Taraležu, je-li ta tudi tu?“

„Brezdvomno, in mislim, da se ne motim mnogo, če rečem, da sta čevljar in svak Grka uprav ta čas pri slugi Asparuhovem, da imata namreč kaj ž njim opraviti.“

„Possible — možno. Prosim, vzdignita me sedaj s monsieurom Pedrom, da vidim, kaj počne Haronis.“

Dvignila sva ga. Jedva je imel oko pri duplji, že mu je ušel glasen vzklik, katerega je pa na srečo zamoril bučeči grom, drugače bi ga bil moral slišati v kolibi sedeči; — ondi je bilo vse mirno.

„Tiho!“ sem opominjal jaz.

„Sacrebleu! — z mojo listnico dela, kakor da bi bila njegova; tako oblastno preobrača liste, da bi ga najrajši počil za uho. Sedaj vtika list noter, ki je ležal na mizi . . . Kaj? . . . vstaja . . . vpihnil je svečo. Odhaja! — Proč od tu!“

Skrili smo se za kolibo med grmovje. Zadržalo se je škripanje vrat, hitri koraki, okolo ogla se je pokazala temna postava in izginila med drevjem, stoječim tu v gosti gruči.

„Hitro za njim!“ šepnil je Jules, „drugače ga zgrešimo.“

(Dalje.)

Vzori in boji.

(Po prijateljevih pismih priobčil Jož. Ošaben.)

(Dalje.)

64. V čisto novem svetu! — Prve vaje v plesu. — „Čistemu — vse čisto.“ — Poljska „panna“ — Aorist od λύω. — Biló je kakor veliki teden po molitvah . . .

. . . sušca . . .

Dragi prijatelj! Skoro štiri mesece, pa nobenega pisma! Brate, ne jezi se, ni bilo časa. In kdo bo v takih razmerah pisaril? Ves predpust smo plesali, in sedaj je vse zaljubljeno. Kdo bo pisal prozajična pisma! Sreča še, da je prišel post, sicer ne vem, kam bi jo bili privozili. Že pred božičem, po božiču pa ves čas smo imeli vsak teden najmanj po jedenkrat plesne vaje. Aranžiral jih je moj tovariš na stanovanju, pobratim Žarko. Plesalcev nas je bilo kar petnajst, „vsi pobratimi“ razven Sama in Bogdana (Napoleona), ki se jima ples zdi — preneumen, potrata časa. Mi pa, hej . . . kako smo se vrteli! V začetku, dokler nismo še znali, vadili smo se sami med sabo; učil nas je Žarko, ki zna take stvari, Milislav pa je brenkal na citre, včasih tudi na klavir, da so se nam noge kar same privzdigovale. Zašel sem, dragi, v čisto nov svet! Kako bi si bil lani le od daleč domišljeval, da bom v sedmi šoli postal — tak eleganten plesalec! Od suhoparnih slovníc, grške in latinske, od resnega Cicerona in Demostena, pa na plesišče, — kakšen skok! Po prvem poskusu sem sicer hotel že vse popustiti, — skoro se mi je zdelo neumno to skakanje, — toda beseda Žarkova: vsak olikan človek zna plesati, in kdor ne zna, ni olikan — zbodla me je tako, da sem se iz nova kakor ljut vrgel v to vrtenje ter plesal, da se mi je kri udrla iz prsij. Za trenutek sem tedaj sicer osupel, in štirinajst dnij nisem prišel več k vajam, toda strah, da ostanem neotesan, neolikan, premagal je kri in strah, in šli smo zopet na divji ples ter plesali polke, mazurke, „Schottisch“, „Sechsschritt“-valček i. dr.; dobili smo si tudi učitelja plesú, ne morda kakšnega oblizanega Francoza, ampak Slovenca, znanca Žarkovega, moža, ki je po svojem poklicu sicer uradnik, ki je pa živel vedno v finih družbah in torej pozna „bon ton“. Gospod Polenta, tako se namreč piše novi profesor častitljive orkestike, nam je razkril tajnosti težavne četvorke ali kadrilje, in marsikaterikrat je moral udariti z dlanjo ob dlan, marsikaterikrat za-

vpiti v elegantni francoščini: tour des mains! tournez! retournez! idr., predno so se naše okorne noge navadile te nenavadne hoje. In poleg tega, koliko ljubeznivih opomb je bilo treba, da naj se nikar ne držimo leseno kot kmetiški štori, kakor da smo iz cela, marveč da bodi vse naše kretanje gibčno, kakor da smo na „fedrih“, sestavljeni iz samih prožnih peres, in obraz bodi vedno sladko-smehljajoč, in kako skrbno naj bodo šele počesani lasjé, urejena obleka, najmanjše gube ne sme biti nikjer! O, to je grozno, kar zahteva od človeka „olike tiranija“! — No, štirinajst dnij po božiču smo že znali najpotrebnejše nauke iz „plesne“ umetnosti. Tedaj pa je vstal pobratim Žarko ter predlagal, da sedaj, ko se znamo že precěj sukati po gladkih parketih, povabimo gospodične nekaterih dijakom naklonjenih ljubljanskih družin, da se na ta način popolnoma izobrazimo za svoj „bodoči poklic“, za „viharno življenje, ki nas čaka“. Toda kdo bi si bil mislil! Besede „gospodična“ se je pobratim Obilič (naš stari Domen) tako ustrašil, da je takoj, pri tisti priči, zapustil dvorano z odločno napovedjo, da ne pride več k našemu plesu. Vse naše prigovarjanje je bilo — bob v steno. Zastonj smo hiteli za njim ter ga vlekli nazaj; zastonj je izgovoril Zorán krilate besede: „Obilič, poslušaj! V občevanju z ženskimi se šele človek izobrazí oteše; občujoč z nežnim ženskim bitjem izgubi mož šele svojo divjóst, strasti se mu poblažé, začné se zavdati, čemu je na svetu. Obilič, mar ne veš, kaj pravi Göthe v Faustu? „Das Ewig-Weibliche zieht uns hinan?“ Ves napredek na svetu, vsa lepota njegova, sploh vse, kar dela to zemljo vsaj nekoliko prijetno — za vse to se imamo zahvaliti — nežnemu spolu!“ Kamenito srce bi se moralo omečiti ob takih besedah, in mi vsi smo strmé poslušali Zorána, — a Domen nič, nič, malo, da si ni zatisnil ušes; rekel je samo te-le besede: „Zorán, omenjal si Götheja in Fausta; jaz pa se držim najlepše knjige, kar se jih je kdaj spisalo na svetu in se jih bo, svetega pisma, in tam govori Job, ki je brez dvoma veličastnejša prikazen nego Faust in njegova usoda bolj tragična, ta Job torej govori:

Pepigi foedus cum oculis meis,
Ut ne cogitarem quidem de virgine.“

Nas pa je ta odgovor razburil.

„Domen, pridig imamo v cerkvi dovolj“, opomnil je pikro Žarko.

„Domen“, oglasil se je Milož, „tako govori le — osel.“

In Domen je odšel. Zunaj pa je bilo tema. Črtomir je naredil dobro opazko za odhajajočim, siknivši: „Mračnjak!“ — „Nazori temnega srednjega veka“, dodal je nekdo. Mi pa smo se vrnili v razsvetljeno dvorano, da se posvetujemo dalje. In prvo, kar se je sedaj govorilo, je bilo, da je Zorán izpregovoril zopet znamenite besede: „Pobratimi, ne bodimo tako ozkosrčni kot naš ubogi Domen! Čistemu je vse — čisto! In mi smo čisti.“

„Well roared, lion“¹⁾, zavpil sem jaz.

Pri posvetovanju smo sklenili, da pojdejo trije tovariši, najelegantnejši in najlepši, vabit znane družine, da nas počasté s svojo navzočnostjo o plesnih večerih. Izvolili smo v ta vabilni odsek Žarka, Zorána in Milislava. V par dneh je bilo vse povabljeno. Povsod so jih sprejeli z največjo prijaznostjo; navabili so petnajst gospodičen. Jedna je bila odveč, ker je nas ostalo, ko je Domen odšel, le še štirinajst. Radi bi se je bili iznebili, toda nismo vedeli kakó, zakaj vse so prišle tako rade, in vsaka bi bila razžaljena, ako bi ji bili odpovedali. Zmenili smo se tako, da bo Žarko, ki je v tem najspretnejši, vedno dve zabaval ter med odmorom vodil po plesišču. Sicer je pa bil isti Žarko že kar naprej razdelil naše uloge, to se pravi, določil vsakemu, kateri gospodični naj se približa ter jo zabava prvi večer, in sicer iz tehtnega vzroka, da ne bi stali kot okameneli v kakšnem kotu ter se gledali kot divje zveri ter tako napravili slabega vtiska takoj pri prvem plesu. Meni je bil napovedal to-le:

„Ivan, ti znaš poljsko. Pri Malčevih, kjer smo dobili dve domači gospodični, stanuje tudi neka Poljakinja, ki ume le poljsko. Izrekla je

¹⁾ Dobro si zatulil, lev! Opomba priobčevaljeva.

željo, da bi se tudi ona vdeleževala naših plesov. Povabili smo jo torej in sedaj bo tvoja naloga, da jo zabavaš, kakor veš in znaš.“

Zares častna naloga! Komaj sem čakal usodepolnega večera, ko bi imel pokazati, sem-li za med svet, znam-li zabavati krasni spol ali ne? Pričakoval pa sem večera tudi še zato tako težko, ker sem imel prvič govoriti v divnozveneči poljščini, in to ne s kakim poljskim židom, marveč z gospodično, in gotovo čarobno lepo. Nekoliko me je pa le tudi skrbelo, kako pojde razgovor, zakaj osmešiti se in to pred slovansko gospodično. ne, rajši v smrt! Brzo sem torej preletel vso Výmazalovo poljsko slovnico, ki sem jo bil proučil že o velikih počitnicah, in zopet sem vzel v roke Mickiewicza, največjega poljskega pesnika, da bo kaj tvarine za razgovor.

Slednjič je le prišel zaželeni večer, in sicer je bila sredo. To je bil jedini dan, v kateri nam je bilo mogoče dobiti čitalnično dvorano (zakaj tam so se vršili naši plesi), ob vseh drugih dneh so plesali drugi; ob sobotah trgovski pomočniki, ob nedeljah čitalnični udje, jeden večer osmošolci, zopet drug večer realci itd. Pa še lepo smo morali prositi predsednika, da nam je dovolil! Sevé, razsvetljava, klavir, slugo, ki bo za nami pometal, plačamo sami. Klavir so nam dali slabši. Baš prav, saj tudi igravec ni bil najboljše vrste. Iztaknili smo namreč nekega priletnega orgljavca, ki hodi orgljat po cerkvah, kjer ni organista, pa tudi klavir igrat po plesiščih, če je treba.

Ob sedmih se je imelo začeti. O pol smo mi bili zbrani že vsi ter pričakovali, kdaj pripeljejo gospe matere svoje gospice hčerke. Nekateri so bili v silni zadregi, ki se jim je brala tudi z obraza. Tako n. pr. Penko, ki je ves razburjen vpraševal Žarka: „O čem naj pa govorim z gospodično?“ — „O vremenu!“ dobil je v odgovor.

(Dalje.)

Pevčev poklic.

Na brzih krilih drobnih ptic,
V vonjivem jutru prerojen,
Zamaknjen v raj nedolžnih lic,
Strmèč v večera tihi sèn,
S trpečim bratom sam trpeč,
Za domovino v roki meč,
V trpljenji mož, v ljubezni zvest,
Za radost rahel in bolest
Vsekdar naj pevec duše vnete
Zemljanom kaže vzore svete.

Anton Medved.

Opravičen strah.

Pozdravljena bodi, mila pomlad,
Ki cvetje po zemlji trosiš,
Ki z drevjem košatim delaš hlad,
In ptice nam z juga nosiš!

Tožilo bi lahko moje srcé,
Kako je po zimi medlelo,
Ko sneg je zakrival hrib i poljé,
Ko v burnem vrtincu je melo.

A tožbe in žalne spomine na stran,
Pretrpel sem, kakor že bodil!
Pozdravlja me zopet jasen dan,
In v lozo stopinja me vodi.

Tam slavec zaljubljeni toži z vej,
Grčé mi tam grlice v grmih,
Tam veverke urne sem in naprej
Po jelkah skačejo strmih.

Pogozdno lepenje mi tam dehtí,
In boža prijetna me senca,
Srcé se mi v prsih milo topí
Na sredi drevesnega venca.

Pomladi čarobne in lepe takó
Opevati ne bi še nehal,
Le tega bojim se, da ne bi kedo,
Prebravši to pesem — zazdehal.

Anton Medved.

Celje in okolica.

(Národno-društvene črtice. — Poleg raznih spisov sestavil *Andrej Fékonja*.)

(Dalje.)

Katoliško podporno društvo.

Več let je trajalo, predno se je dobilo dovoljenje, da se je smela v Celju osnovati zasebna dekliška šola za celjsko okolico, sedaj šola šolskih sester. Nabralo se je nekaj denarja, a ta se je kmalu potrošil. Zatem se je ustanovil odbor, ki je obljubil, da hoče skrbeti za vsakoletne troške te šole; pa nekateri odborniki so pomrli (Kasp. Gorišek in Franc Krušič), drugi so se iz Celja preselili, ali iz odbora izstopili; in že so se rodoljubi bali, da bo morala dekliška šola nehati.

Tu jim pride na misel: ustanoviti posebno društvo, kateremu bo izročena skrb za to privatno šolo. Z odlokom vis. c. kr. namestništva v Gradcu dné 8. mal. travna 1879 je bilo torej dovoljeno „Katoliško podporno društvo“, katerega namen je: podpirati učiteljice pa tudi učenke privatne dekliške šole v celjski okolici. V ta namen služijo vloge družbenikov, ki so dvoje vrste: a) ustanovniki plačajo društvu 40 gld. avstr. velj. jedenkrat za vselej, in b) redni udje pa po 2 gld. na leto. Društvo je imelo svoj prvi občni zbor 27. malega travna leta 1879. v „Valéntovi hiši“. Sešlo se je 28 društvenikov, med njimi celjski opat Anton Vrečko, profesor Žolgar, prof. Iv. Krušič, mestni kapelan Jožef Žičkar i. dr., izvečine pa so bili navzoči pravi korenjaki, posestniki iz celjske okolice. V društveni odbor pa so bili tedaj izvoljeni ti-le člani: Jožef Žičkar, načelnikom, Franc Lipovšek, občinski odbornik, njega namestnikom, Ferdo

Majcen, mestni kapelan, tajnikom, Franc Krašovec, pozlatar, denarničarjem, in Karol Šah, občinski svetovalec, odbornikom; Karol Hribovšek, nemški pridigar, prof. Žolgar in Franc Levičnik pa pregledovalci društvenih računov.¹⁾

Največ zaslug o tem „Katoliškem podpor-nem društvu“ si je pridobil njegov dolgoletni načelnik J. Žičkar (pozneje mestno-župni vikarij, sedaj župnik v Vitanju in državni poslanec), katerega je tudi mnogo duševno podpiral mariborski kanonik Franc Kosar. Knezoškof lavantinski Jakob Maks. Stepischnegg pak je za celjsko šolo šolskih sester podaril v vsem blizu dvajset tisoč goldinarjev tudi v ta namen, da se postavi v Celju posebna šolska hiša, ter je izročil delo istemu „Katoliškemu podpor-nemu društvu“. Tega člani po celjski in sosednjih župnijah so z veseljem pomagali pri zidanju poslopja z vožnjo, lesom, pa tudi v denarjih. Vogelni kamen je blagoslovil knezoškof sam dné 1. malega travna l. 1880. ter je bila tega in naslednjega leta postavljena 27 m dolga in 13 m visoka zgradba z nadstropjem in kletmi, h kateri spada tudi vrtič prek ulice 5 m širok in drugi okoli 600⁰ mereči vrt.

„Tako se je torej ‚Katoliško podporno društvo‘ v Celju ‚z božjo pomočjo in s pomočjo milih dobrotnikov krepko razvijalo in čvrsto dovršilo delo, za katero je prijelo. Lepa prostorna in z vsem potrebnim preskrbljena hiša s štirirazredno²⁾ dekliško šolo pod vzornim

¹⁾ Slov. Gospodar 1879, št. 17, 18.

²⁾ Sedaj petrazredna.

vodstvom šolskih sester so prelepi uspehi truda-polnega delovanja tega društva. Poslopje je bilo zgrajeno in vzdržuje se šola, na katero sme Celjska okolica po pravem biti ponosna.“

„Pravi sad pa — kakor je rekel že profesor Žolgar v prvem občnem zboru — pravi sad našega društva se bo pokazal šele pozneje, kedar sedajšnje učenke postanejo kmetice in gospodinje, in od roda do roda se bo širil blagoslov, kateri bo Bog gotovo podelil našemu blagodejnemu prizadevanju.“ In primerno je zato pripomnil načelnik tedaj v istem svojem poročilu: „Ne samo celjska okolica, tudi celjsko mesto in druge občine v našem okraju nam bodo kedaj hvaležne, da smo jim to šolo ustanovili in ohranili s pomočjo ‚Katoliškega podpornega društva‘.“¹⁾

Podružnica sv. Cirila in Metoda.

V Ljubljani l. 1885. ustanovljena „Družba sv. Cirila in Metoda“ z namenom „vsestranski podpirati in pospeševati slovensko šolstvo na katoliško-narodni podlagi“, začela je bila svoje delovanje s tem, da se précej napravijo po poblašcencih, ki jih postavi ustanovni odbor, podružnice.

Med prvimi takimi je bila tedaj osnovana „Podružnica sv. Cirila in Metoda v Celju“, kateri je bil postavljen dr. Josip Vrečko načelnikom, dr. Ivan Dečko tajnikom in M. Veršec blagajnikom. Za čas do 1. mal. travna l. 1886. je štela ta celjska podružnica 48 članov, in to 2 pokrovitelja (Posojilnica celjska in Mihael Vošnjak), 5 ustanovnikov in 41 letnikov, kateri so po prvem izkazu vplačali: pokrovitelja 200 gld., ustanovniki 60 gld in letniki 57 gld.; torej društveniki vkup 317 gld. Raznih prejemkov pa je bilo do tedaj 436 gld. Glavni „Družbi sv. Cirila in Metoda“ v Ljubljani je pa spošiljala celjska podružnica do l. 1894. že nad 2300 gld. ter se mora tako šteti med prve, kakor je omenil sedanji njen predsednik dr. Ivan Dečko v občnem zboru dné 12. vinotoka l. 1893., akoprav ne deluje jednako drugim gledé na zabave itd. Poleg tega pa podpira tudi še delovanje „Katoliškega podpornega društva“ v Celju. Tajnik podružnice je sedaj Fran Lončar, blagajnik pa (1893) dr. Fr. Rosina; pa Fr. Irgl, dr. A. Brenčič, J. Vavken, Drag. Hribar, odborniki.²⁾

Šolska „Družba sv. Cirila in Metoda“ se nadalje trudi v krajih, kjer Slovenci živé mešani z drugimi narodi, slovenske otroke zbirati v svojih zavodih ter jim preskrbeti primeren pouk v materni slovenski besedi.

Iz tega namena so nastali razni družbeni zavodi, takozvana otroška zabavišča, med katerimi je najstarejše zabavišče (ali „otroški vrtec“?) v Celju, otvorjeno dné 1. vinotoka leta 1886. Oskrbovanje tega zavoda je družba prepustila tukajšnjim šolskim sestram. Leta 1888. je bilo otrok vpisanih 61; redno jih je pohajalo na zabavišče okoli 40, nekaj jih je izstopilo. Podružnično načelništvo jih je večino učnine oprostil, a nekaj imovitejših roditeljev je plačevalo zmerno mesečnino. L. 1891. pa je bilo v celjskem zabavišču okoli 70 slovenskih otrok.

Poleg moške „Podružnice sv. Cirila in Metoda“ je sedaj tudi iste družbe „ženska podružnica za Celje“, o katere ustanovitvi je bil najpreje razgovor v občnem zboru dné 12. vinotoka leta 1893. Celjska „ženska podružnica sv. Cirila in Metoda“ je imela svoj ustanovni občni zbor dné 29. sušca l. 1894., pri katerem so bile izvoljene v odbor: gospa dra. Serneca za predsednico; gospa dra. Vrečka za podpredsednico; pa gospe M. Z., Marija Jošt, Minka Glaser in gospodična Amalija Kukovič za odbornice. Blagajničarica je nabrala že prvi dan nad petdeset goldinarjev udnine.¹⁾

Dijaška kuhinja.

Da bi se izdatno podpirali pridni in ubožni celjski dijaki, ustanovilo se je meseca sušca leta 1887. društvo „Dijaška kuhinja v Celju“. Namen tega društva je človekoljuben in pospešuje naobrazbo našega ljudstva. Društveniki so pokrovitelji in podporniki; pokrovitelj plača za vselej 50 gld., podporniki pa so oni, kateri plačujejo vsaj 50 kr. na mesec ali 5 gld. na leto, in oni, ki dajejo vsaj jednemu dijaku na teden kosilo.

Odbor se je bil tedaj ustanovil tako-le: Mihael Vošnjak, predsednik, dr. Josip Sernec, podpredsednik, Urban Lemež, tajnik, M. Veršec, blagajnik; Mihael Žolgar, dr. Lud. Filipič, Josip Kronvogel, Ivan Jerman, odborniki; J. Žičkar, dr. Iv. Dečko, namestnika.

Takoj po ustanovitvi te „Dijaške kuhinje“ celjske je pisal društveni blagajnik: „Veselo je videti, kako živahno se naši domoljubi udeležujejo in žrtvujejo za ta blagi namen; visoko se mora čislati ta požrtvovalnost z ozirom na to, da mora biti dandanes posebno Slovenec ud in podpiratelj mnogobrojnih društev in podjetij. Potreba našega društva se je pokazala ravno v tem in obilni sad ne bode izostal. Kako hvaležen je deček in pridni dijak zdaj, ko se vendar jedenkrat na dan z dobro hrano preskrbi! Preje jih je mnogo bilo po več dnij

¹⁾ Slov. Gospodar 1879, št. 18.

²⁾ Slov. Gosp. 1886, št. 15. — Domovina 1893, 29.

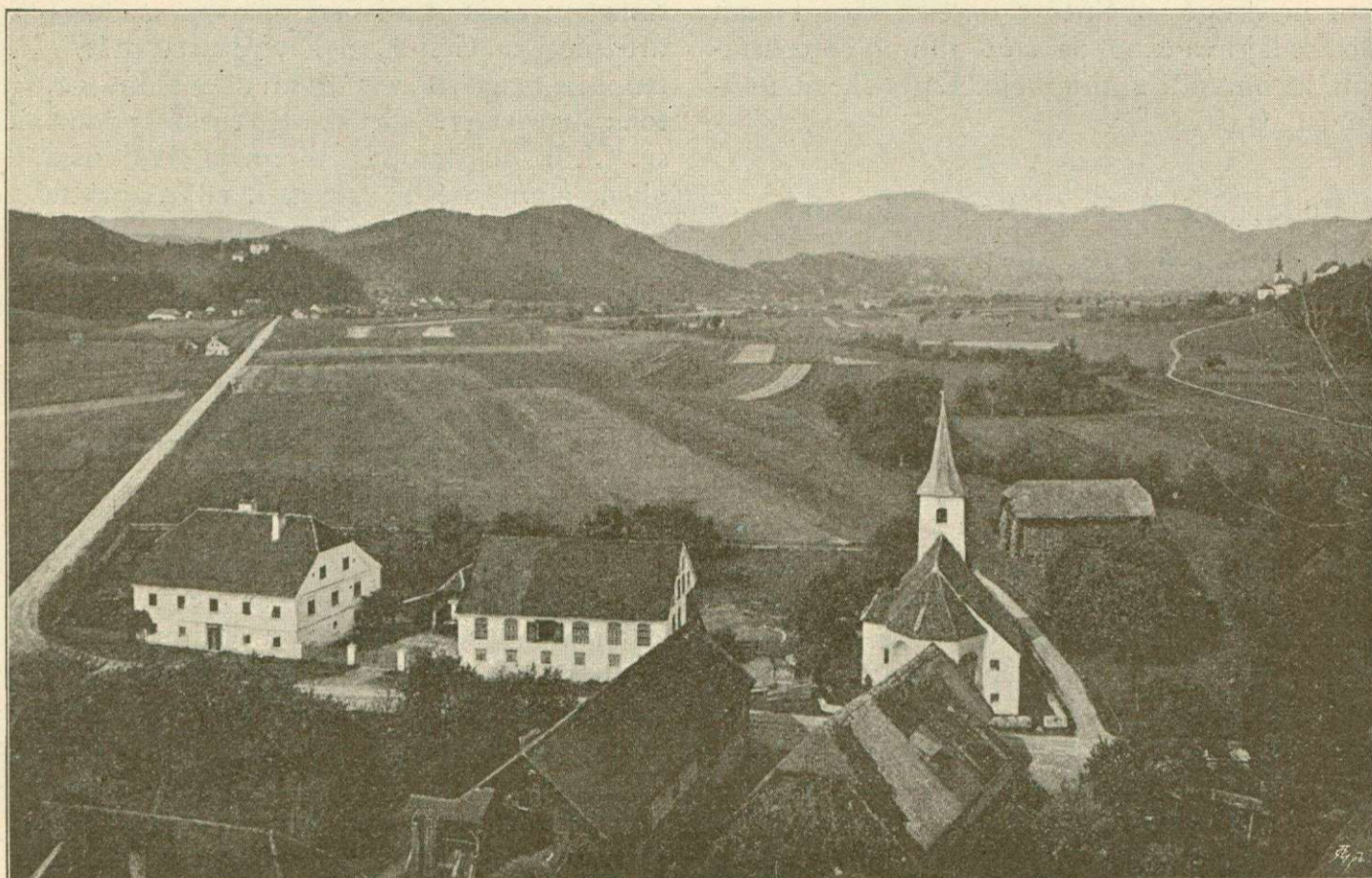
¹⁾ Domovina 1894, št. 10.

v tednu brez kosila; mnogo jih je moralo radi tega gimnazijo popustiti, celo oboleli so vsled stradanja. Jako vrlo so se obnesli posebno naši štajerski duhovniki, ki so skoro vsi kot udje pristopili dijaški kuhinji . . .¹⁾

Posebno važna je postala „Dijaška kuhinja“ v Celju s šolskim letom 1895/96., ko je bila tu ustanovljena za Slovence posebna mala gimnazija. Res, „ta novi zavod nalaga novo večjo dolžnost slovenskemu narodu na rame. Treba je pri obiskovanju gimnazije mnogemu in mnogemu slovenskemu učencu podpore. Podpora

dijakov pa zahteva tudi mnogo denarja. Naša dijaška kuhinja v novih razmerah, ki jih ustanavlja nova gimnazija, ne bode mogla izhajati z navadnimi svojimi dohodki. Pridobitev ‚slovenske‘ gimnazije v Celju je za napredek našega naroda na polju omike toliko imenitna in pomenljiva, da smemo pričakovati, da bode vsak nekoliko imovit rodoljub poklonil naši dijaški kuhinji primeren znesek.“¹⁾

Slovenski dijaki, ki hočejo vstopiti v novi, utrakvistični gimnazij v Celju, dobivajo po-

Pogled na Velenje. (M. Helff.)

trebna navodila o stanovanlišču, hrani itd. v prodajalnici Dragotina Hribarja.

Občeslovensko obrtno društvo.

Jako važno je obrtno društvo, ki se je zasnovovalo v Celju kot „občeslovensko“ leta 1892. Prvi ustanovni občni zbor je bil dne 25. sušca l. 1893. v gostilni „Mesto Gradec“. Počastil je zborovalce, ki so bili dokaj dobro zastopani, tudi državni poslanec Mihael Vošnjak in več drugih odličnih gostov.

V to „Občeslovensko obrtno društvo“ so bili izvoljeni odborniki: Štef. Boukon, Franc Ed. Vošnjak, Štef. Strašek, Drag. Hribar, Srečko

Magolič, J. Hočevnar, Peter Majdič, Al. Ropas, J. Zupanc, Fr. Gologranc, J. Kapus, J. Kmecl, (J. Zwerenz), Jos. Zabukošek, Fr. Zagoričnik. Predsednikom je bil izbran pa Drag. Hribar, lastnik „Društvene tiskarne“ v Celju.

Ker si je „Obrtno društvo“ v Celju postavilo namen, da bo raztezalo svoje delovanje čez vso južno Štajersko, Kranjsko, Koroško, Goriško, Primorje in Trst, zato se je pač smelo upati, da bodo to novo društvo z veseljem pozdravili vsi obrtniki, kakor tudi prijatelji napredka Slovencev, ter da se bode tudi odbor resno poprijel dela in v kratkem oživil tudi podružnice po vsem Slovenskem. V drugem občnem zboru dne 16. rožnika 1894. leta je

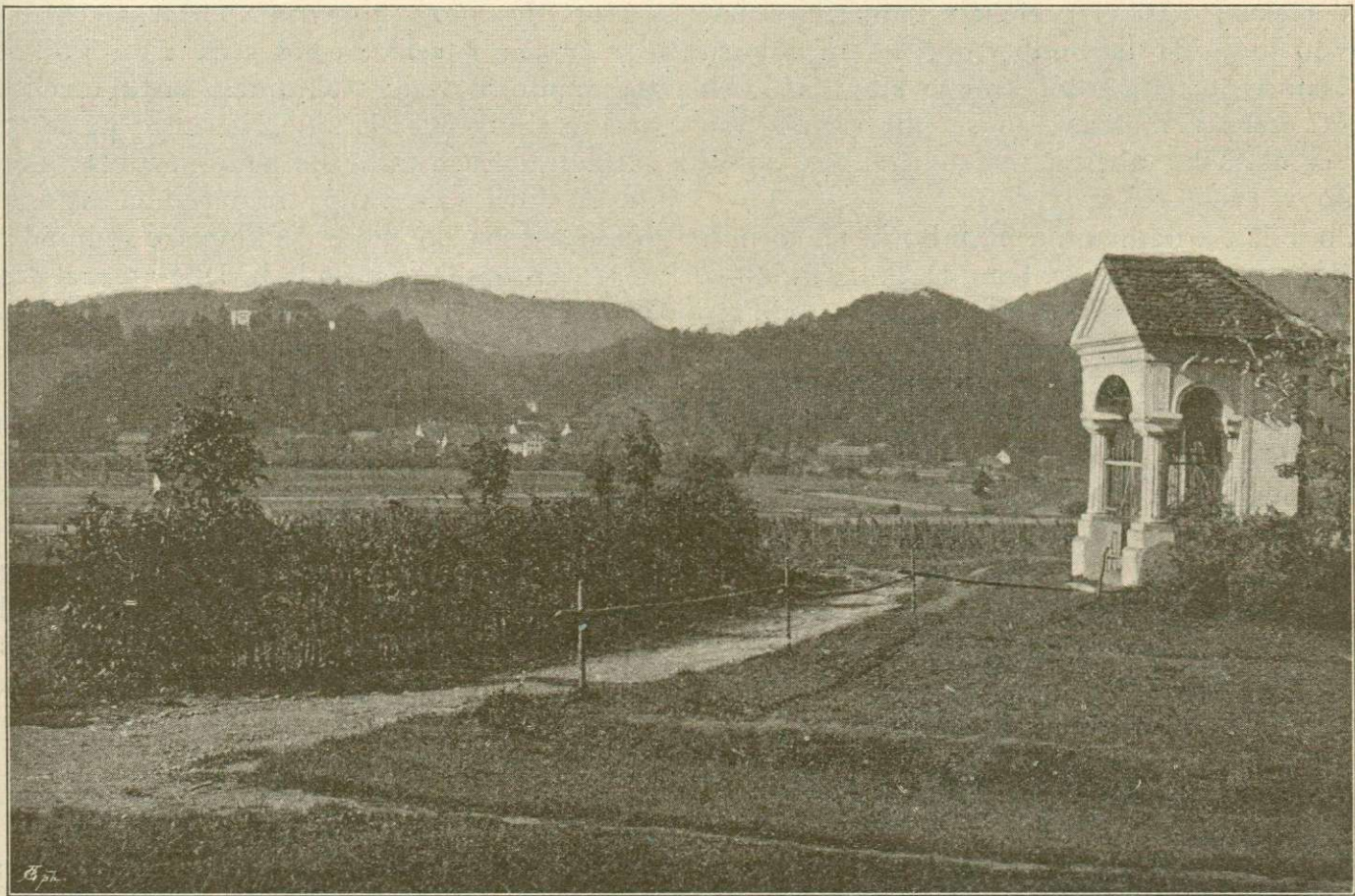
¹⁾ Slov. Gospodar 1887, št. 18.

¹⁾ Domovina 1895, št. 24.

društveni predsednik povedal, da je bilo povabljeno tudi to društvo, naj pošlje dva člana k obrtni enketi na Dunaj; da sta se že osnovali tudi dve podružnici, jedna v Šoštanju, druga pri sv. Juriju ob južni železnici, in da je imelo društvo dotlej 28 rednih članov. Mnogo se ni še moglo razvijati, ker so se društvu takoj ob početku pokazali hudi nasprotniki; kar zopet kaže, kakšnega pomena je to društvo rodoljubnih obrtnikov tudi za našo narodno stvar, seveda ako nalogi svoji primerno in stanovitno deluje.¹⁾

Društvo slov. zasebnih uradnikov.

Dne 8. grudna l. 1892. se je sešlo v Celju v čitalnici na osnovalni občni zbor 34 zasebnih uradnikov osebno; pismeno pa je poslalo svoje izjave za pristop v društvo nad 40, med temi štirje iz Kranjske. Gotovo, ako bo slovenski zasebni uradnik imel podporo, bo tudi tem lože izpolnjeval svoj poklic ter vzbujal narod k zavesti.¹⁾ Ali pa tako „Društvo slovenskih zasebnih uradnikov v Celju“ zares tudi posluje, ni nam znano.

Velenje na Štajerskem. (M. Helff.)

Zadruga „Diana“.

Tudi društva, ki gojé „sporte“, niso brez vsega pomena v kulturni zgodovini vsakega naroda.

Ako se napotiš iz Celja po Laški okrajni cesti, prideš v kakih petih minutah od kapucinskega mosta do nove kopališke zgradbe, nad katero plapolala belordeča zastava z napisom „Diana“. To je kopališče kopališke zadruga „Diane“, na katere čelu so od leta 1892. slovenski narodnjaki: dr. Ivan Dečko načelnik, dr. Josip Ser nec, Lovro Baš, dr. Jurij Hrašovec in Janez Zupanc, odborniki, ter Jurij Detiček in dr. Frid. Babnik, računski pregledovalca.

¹⁾ Domovina 1893, št. 10.

Kopališka zgradba sama je lična in lepa, a kopališče tamkaj brez prigovora najprijetnejše kopališče v celi Savinji.²⁾

Slovenščina v mestnem uradu.

V Celju so Slovenci, na podstavi borbe v posebnem slučaju, naposled leta 1892. dosegli od ministerstva, da jim mora mestni urad uradovati tudi slovenski. Mestni zastop pa je vložil pritožbo na državno sodišče; ali tudi to na podstavi zakonov ne more določiti drugače kakor ministerstvo. Boril se je v tem slučaju Fran Lončar, tajnik celjske posojilnice, s pomočjo odvetnika dr. Dečka.

¹⁾ Domovina 1892, št. 24.

²⁾ Il. Nar. Koledar 1893, 139.

Nemški listi in doktor Foregger (poslanec celjskega mesta) s posebno interpelacijo v državnem zboru sodijo, da se krivica godi mestu celjskemu, ako bo moralo slovenske vloge reševati slovenski. Dokazujejo, češ, da Celje je nemško mesto, ter pozabljajo, da so prebivalci celjski izvečine slovenske krvi, in da je vrhu tega vsa okolica slovenska, in da je ta okolica tesno zvezana s Celjem, tudi vsled avtonomne uprave bolj, nego okolice mnogih drugih mest.¹⁾

Občina Celjska okolica.

V Celjski okolici prebivajo sami Slovenci; naravno torej, da naj bodo v občinskem odboru tudi samo pošteni, trdni kmetje slovenski. Ali nemški celjski meščani so se bili vrgli z vso silo na okoliško občino ter so tudi res dobili krmilo v svoje roke.

Po blizu triletne silno hudi borbi pa so naši narodni voditelji — dr. Ivan Dečko idr. — z rekurzom prevrgli volitev v drugem razredu ter je tako dné 23. mal. srpana l. 1889. priborila si narodna stranka večino v občinskem zastopu. Nato je bil 6. vel. srp. 1890 izvoljen za župana Matevž Glinšek, posestnik na Gornji Hudínji, za svetovalce pa: Janez Zupanc v Gaberjih, Franc Lipovšek v Medlogu, Jožef Jezernik na Polulah in Matevž Cocej na Dóbrovi. „To je vesela zmaga; kajti priborili smo si tako silno močno trdnjavo Celjanov in njihovih privržencev, ravno pred Celjem.“

S tem je pa tudi krajni šolski svét okolice celjske prišel v narodne roke. In tako napredujemo Slovenci korak za korakom.²⁾

Okrajni zastop celjski.

Tudi v okrajni zastop so se vedno vsiljevali Celjani, in to posebno meščani, kateri od svojih hiš plačujejo po 60 gld. davka.

¹⁾ Slov. Svet 1892. 9.

²⁾ Slov. Gospodar 1889. 30.

Naporu národne stranke, oziroma zopet dra. Dečka, posrečilo se je pa tudi leta 1889. té-le meščane celjske vreči iz skupine, v kateri morajo biti veliki posestniki, t. j. taki, ki imajo zares velika posestva zemljiška. Do tedaj je namreč veljalo več nego sto Celjanov za veleposestnike; proti temu pa je razsodilo upravno sodišče. Vsled te razsodbe je moralo c. kr. namestništvo v Gradcu razpustiti na nezakoniti podstavi izvoljeni okrajni zastop celjski, ter v novi volilni imenik ni vsprejelo celjskih hišnih posestnikov, ampak le prave veleposestnike. Tako so Slovenci prodrli na podstavi zakonov, kakor jih umeje upravno sodišče.

Zmaga v velikem posestvu je torej odločila, da imamo Slovenci v okrajnem zastopu celjskem večino. Slovencev je 23, „Nemcev“ pa še 17. V skupini mest in trgov sta namreč volila Žalec (1) in Št. Jurij (2), vkup tri národne zastopnike. Naposled pa so volile še kmetske skupine vseh deset zastopnikov národnih. Dné 15. mal. travna 1889 se je volil nov načelnik in odbor. Národna stranka, ki je prišla polnoštevilna, izvolila je za načelnika dr. Josipa Serneca, odvetnika in deželnega poslanca v Celju, za njegovega namestnika Janeza Hausenbichlerja, župana v Žalcu; za odbornike pa, in to iz skupine veleposestnikov, viteza Berkasa, grajščaka v Blagovni, iz skupine mest in trgov dra. Iv. Dečka v Celju, iz kmetske skupine Norb. Zanierja v Št. Pavlu, iz celega zastopa L. Baša, c. kr. notarja v Celju, in iz skupine velikih obrtnikov in trgovcev, v kateri Slovenci nimajo zastopnika, Antona Ferjena v Celju.

Ta zmaga je pa zopet velikega moralnega in národnega pomena ter je bila še lepša pri zopetni volitvi dné 16. svečana l. 1893. Po tem uspehu in izidu volitev je od tedaj okrajni zastop celjski národen, národen je okrajni odbor in národen tudi okrajni šolski svét, kar je za naše neugodne šolske razmere še posebno važno.¹⁾ (Konec.)

¹⁾ Slov. Svet 1889. 7; Gospodar 1889. 17.

Klinopisni spominiki in sv. pismo.

(Spisal dr. Fr. Sedej)

Časa zob nam je pustil le malo spominikov slavne starodavnosti. Večina njih je ležala skrita v nedriju matere zemlje; če pa so bili očiti očem, ni jih človeški um umeval. Stari vek je kakor umirajoči orjak Samson zakopal pod svoje podrtine skoro vso svojo slavo, veličje in učenost.

To moramo reči posebno o spominikih mogočnih narodov, stanujočih nekdej ob bregovih Nila in Evfrata. Več ko 32 oziroma 40 stoletij je bil zakopan slovstveni zaklad Asircev in Babiloncev, najstarše pismenstvo Egipčanov pa najmanj 48 stoletij. Rod za rodom je korakal mimo piramid, sfingov in obeliskov, ne da bi razumel

skrivnostne njih pisave. Borni vnuk je v potu svojega obraza tlačil klasično zemljo slavnih pradedov, a o zakladih v njih skritih se mu ni niti sanjalo. Za bogatimi in izobraženimi narodi so prišli — barbari: veličastne zgradbe so se premenile v nelične podrtije in kupe peska, rodovitne pokrajine in rajski vrtovi pa v puščave in bivališča divjim zverém; še dandanes pase po njih nomad svojo čedo ali pa jih orje siromašni oratar.

Prišel pa je čas, ko je zaoril glas božji po teh puščavah in grobovih ter je zemlja jela iz svojega krila vračati mrličé. In glej! Po grobnem polju zašumi, kosti se jamejo bližati druga drugi, kostnjaki se prevlečejo z mesom in kožo. Samo življenje ne pôlje še v njih. Tedaj reče Gospod Bog: Pridi veter od vseh štirih vetrov in dahni v te mrtve, da oživijo. In dih oživí mrličé, da so stali na svojih nogah — ogromna vojska. (Ezeh. XXXVII, 7—10.) Tedaj se jim razveže jezik ter začnó govoriti o starodavnih svojih časih, o raju in potopu, o babilonskem stolpu in nebotičnih piramidah, o smelem Nimrodu, o bojih in zmagah krutih Asircev in Babiloncev, o veličju in bogastvu Sargonov in Faraonov, katerih samo imé je pretresalo z grozo stari svet.

Res čudne so poti božje previdnosti, da kliče na dan mrtvece za priče svoje resničnosti ravno d a n d a n e s, ko drzni veleumi razdirajo sv. pismo in je „na znanstveni podlagi“ razglasujejo za „zbirko bajk“.

Predrzni človeški razum hoče osmešiti večno resnico, Boga samega, ki je navdihnil svete pisatelje!

A on, ki vlada jih z nebés,
Gospod mogočni, posmehuje se;
A pride čas, da Bog maščuje se,
Da zagrmé jim do ušes,
Njegove jeze grozni dóni.

(Psalm II., preložil Iv. Vesel.)

Da se moderno šopirno znanstvo z lastnim orožjem pobije, zato je modrost božja porabila znanstvo samo in sicer začetkom tega stoletja. Bistroumnemu Francozu Frančišku Champollionu († 1832) se je posrečilo (ob času Napoleonove ekspedicije v Egipt) najti na dvojezični plošči Rosetski ključ skrivnostnemu hijeroglifskemu pismu. Nemec Jurij Friderik Grotefend iz Hanovera pa je leta 1802. z duhovito kombinacijo razvozlal tisočletne zagonetke klinastega pisma ter tako odprl pot plodovitemu znanstvenemu raziskovanju, posebno o zgodovini vshodnih narodov. V narejen gaz je kar vrelo angleških, francoskih in nemških učenjakov. Po nemalem naporu in trudu se je sestavil alfabet, spominiki so se jeli zbirati in čitati, in dandanes

imamo po muzejih cele knjižnice starodavnega tega pisemstva. Na znanstvenem polju je nastal pravi prevrat: stari, tisoče let vkoreninjeni nazori so se morali na mah umakniti novim, in zgodovina vshodnih narodov je dobila povsem drugo lice.

Naš namen je podati čitateljem v glavnih potezah, kar so učenjaki o klinastem pismu dognali, oziraje se posebno na sv. pismo stare zaveze. Saj se dandanes med izobraženci mnogo govori in piše o teh stvaréh. Rezultati asirijologije so zeló zanimivi in poučni, za sv. pismo pa pravi zagovor.

Predno podamo sadove, nabrane na polju asirijološke znanosti, treba razložiti zgodovino tega raziskovanja. In tako se deli naš spis na dva dela. V prvem delu hočemo govoriti o klinastem pismu samem, v drugem pa o spominikih klinastega pisma z ozirom na sveto pismo.

Prvi del razdelimo na tri poglavja: prvo poglavje razlaga zgodovino razvozlavanja tega pisma; drugo poglavje njegovo kakovost in različne vrste njegove; tretje poglavje obseg in vsebino klinastih spominikov.

V drugem delu hočemo primerjati rezultate asirijologije s sv. pismom stare zaveze, in sicer najprej s I. knjigo Mojzesovo in potem z ostalimi sv. knjigami, kolikor se dotikajo asirijologije.

Zbrati hočemo seveda le najbolj zanimive stvari, da ne bodemo predolgi in presuhoparni.

I. del.

O klinastem pismu.

I. Poglavje.

Kako so se našli in razvozlali spominiki klinastega pisma?

Že v 16. stoletju so poročali potovalci o nekih čudnih klinastih napisih, katere so videli na razvalinah Perzepolja (Persepolis), Babilona, Ktezifonta, Hamadana in ob bregovih jezera Vana v Armeniji. Imenitni potopisec Pietro della Valle¹⁾ je l. 1621. prvi objavil nekaj klinastih znamenj, katere je bil iz Perzepolja s seboj prinesel v Evropo in je prvi uganil, da se to čudno pismo mora čitati od leve na desno. Sestavljalo se je to pismo iz dveh oblik, namreč iz klina in ogelnika (kljuke), ki pa se sklada zopet iz dveh klinov, zloženih v podobni pravokotnika. Ob tem se je tudi zapazilo, da je ost navpičnega klina obrnjena vedno

¹⁾ Pietro della Valle, Viaggi in Turchia, Persia ed India dall' anno 1614 al 1626, Roma 1650, 4 zvezki.

navzdol, če je pa bil postavljen klin vodoravno ali povprečno, bila je njegova ost obrnjena vedno na desno. Ravno tako je tudi ogelnik bil odprt samo na desno.

Ko sta *Chardin* in *Kämpfer* donesla novih klinastih napisov iz Perzepolja, tedaj so se evropski učenjaki še bolj zanimali zanje. Šele ko je *Karsten Niebuhr*, slavni danski geograf in preiskovalec vshoda, leta 1768. natančno prepisal vse perzepoljske napise in nekaj razjasnil z lučjo svojega veleuma, so začeli učenjaki reševati to skrivnostno pismo. Niebuhr je prvi zapazil in dokazal, da je treba razločevati tri vrste klinopisa, katere so se razločevale po številu in raznovrstnosti posameznih znamenj. Spoznal je tudi, da so se te tri vrste klinopisa vrstile zaporedoma v treh predelih

in sicer je bila najpreprostejša vrsta vedno na prvem mestu, bogatejša na drugem in najbolj zamotana na zadnjem mestu.

Prva vrsta klinopisa je zaradi svoje jednosti potrebovala dvakrat več prostora kakor drugi dve vrsti. Na našem vzorcu *M* lahko razvidiš te tri vrste klinastega pisma.

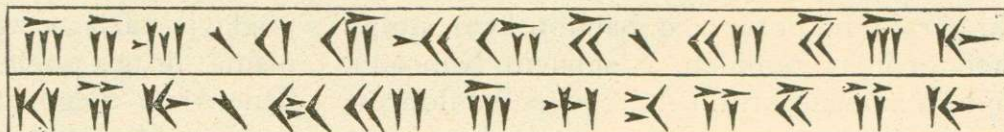
Mimo tega je Niebuhr prvi uganil, da mora biti prva vrsta klinopisa, ki je štel samo 42 znamenj, alfabetična.

Ker se je tekst klinastega pisma vedno vrstil v treh predelih, menili so nekateri, da je napisan v treh različnih jezikih, in da se posreči razvozlati ostala dva, ako bi znali čitati jednega.

V začetku je bilo torej dovolj ugibanja, konjunktur in hipotez, kakor sploh povsod, kjer

Klinopisni vzorec *M*.

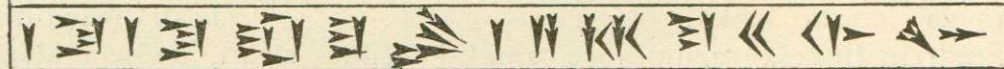
1. vrsta klinopisa.

2. vrsta klinopisa.

3. vrsta klinopisa.

nimamo še stalnega znanja in resnice. Ni čuda torej, če so bili marsikaterega učenjaka napori — zastonj, kakor n. pr. *Tychsen* in *Witteja*, orijentalistov v *Rostocku*, nadalje poskusi *Fr. Münterja* v *Kopenhagenu*, *Hagerja*, nekritičnega prof. *Lichtensteina* itd.¹⁾

Že *Tychsen* in *Münter* sta opazila, da razdeljuje nekatere skupine klinastih pisem povprečni klin; vrh tega je *Münter* neko večkrat se ponavljajočo skupino razlagal za besedo „kralj“.

Mnogo sta naši stvari pripomogla *Sylvestre de Sacy*, ki je razvozlat leta 1793. kraljev *Sasanidov* napise, pisane v staro-perzijskem narečju *Pehlevi*, in *Anquetil Du-*

perron, ki je v francoščino preložil *Zendavesto* ali svete knjige *Zoroastrove*, ter spisal več slovnice in slovarjev za indijske jezike.

Tako daleč so bili prišli orijentalisti, poskušajoč razvozlati skrivnostno pismo. Ali usoda ni bila namenila lovorike učenim orijentalistom, ampak preprostemu, pa duhovitemu šolniku *Grotefendu*, ki je bil z razvozlavanjem rebusov že dobil marsikatero stavo. Ta mladi mož je namreč našel ključ za čitanje klinastega pisma. Slavni asirijolog *Oppert* je rekel, da ta *Grotefendov* srečni umotvor spominja *Kolumbovega* jajca, *Fr. Kaulen* pa ga prišteva stvoritvam genija, ki se ponavljajo v več stoletjih komaj jedenkrat.¹⁾ (Dalje.)

¹⁾ Primeri: *Scholz*, die Keilschrift-Urkunden u. die Genesis, Würzburg 1870, str. 12.

¹⁾ Dr. Fr. Kaulen, Assyrien u. Babylonien, Freiburg 1891, str. 115.

Prodiranje proti severnemu zemskemu tečaju.

(Spisal dr. Simon Šubic.)

(Dalje.)

VIII. Na poti domov.

Med potjo sta Nansen in Sverdrup zadela skupaj. To je bilo veselje in radovanje med moštvom ladije Fram! Saj se niso več videli, odkar sta Nansen in Johansen zapustila ladijo zamrznjeno v ledovju arktičnega morja. Čim bolj so se bali drug za drugega, tim močneje jim je poskakovalo srcé od radosti, da se zopet vidijo zdrave. In glas tega veselja se je brzo razširil po Skandinaviji ter je odmeval od vseh strani. — Posebno po Norvegiji je vse prešinila nepopisna radost. Do skrajnega mesteca in do tihih oddaljenih vasij se je razlegal glas o srečnem izidu ekspedicije. Krasili so hiše, razsvetljevali mesto na čast srečnih popotnikov, drznih prodiralcev proti severnemu tečaju.

Narodni pesnik Björnson je poslal po telegrafu v mesto Skjårvö pozdravilni spev — in Nansen mu je telegrafoval za odgovor rekoč: „Srčno-gorki pozdrav, veliko mislij tebi iz pokrajin tihe samote!“

Dné 20. vel. srp. 1896 je dospela ladija Fram z vsem svojim prvotnim moštvom do mesta Tromsø. Prebivalstvo jih je sprejelo z burnim pozdravom, z razpetimi banderi in z javno razsvetljavo.

Kralj Oskar sam jim je poslal po telegrafu srčno voščilo in sporočil svoj pozdrav ob srečni povrnitvi.

Prestolno mesto Kristijanija pa je pripravilo drznemu popotniku in srečnemu preiskovalcu arktične zemlje in njegovim tovarišem na ladiji Fram tako veličasten in sijajen sprejem, da je bila ta svečanost pravi narodni praznik.

Umeva se samo po sebi, da radovednost onih, ki so bili pri gostovanju v Kristijaniji, ni imela nobene meje; pa tudi popotniki, sami Nansenovi tovariši, so povpraševali, kaj se je dogodilo v zadnjih treh letih, ko jih ni bilo doma.

Ves presenečen od tako obilne udeležbe prebivalstva izpregovori Sverdrup med obedom proti Björnsonu: „Čudim se, da je zaradi našega prihoda taka gneča ljudstva po ulicah.“

In židane volje mu Björnson odgovori gledé na dogodbé med njegovo oddaljenostjo: „Da, prav praviš, meni se zdi, kakor bi imel pred seboj gnečo na Hodinskem polji pri kronanju v Moskvi.“

„Kaj“, vzklikne Sverdrup, „pri kronanju?“

„Prav po besedi je to res; ali ne veš, da je ondi pri gostovanju ljudstva od prerivanja in stiskanja izgubilo več tisoč ljudij življenje?“

„Kako bi to vedel, saj me ni bilo v Evropi; v tečajnih pokrajinah pa ni telegrafa, da bi prinesel tje kako novico. — Ali morda Aleksander III. ne živi več?“

„Kako bo živel, ker so ga nihilisti ugonobili z zavratnim napadom meseca listopada l. 1894. Carjevič je njegov naslednik, kronan kot Nikolaj II.“

„Če je tako, kakor pripoveduješ, pač so Francozje s svojim načelnikom Carnotom vred napravili denarne nabirke za družine ponesrečencev!“

„Kaj bo Carnot — Faure hočeš reči!“

„Faure, praviš? Ali se je Carnot odpovedal predsedstvu?“

„Tega ne, odpovedal se ni, temveč poletu l. 1894. so ga umorili v Lyonu.“

„Carnot umorjen! Torej je za Carnotom prevzel predsedstvo Faure?“

„Ne takoj. Za Carnotom je nastopil Casimir Perier; a temu načelniška oblast ni ugajala, zato je odstopil že meseca pros. 1895.“

„Če hočeš zvedeti z jednim obzorom vse notranje tajnosti ali kostenjak zgodovine, ki se je razmotala med tvojo odsotnostjo, prinesem ti ‚kryptoskop‘ z Röntgenovo svetlobo.“

„Kaj je zopet to: ‚kryptoskop‘, ‚Röntgenova svetloba‘? Ti govoriš, kakor poročevalec, ki je prišel z drugega svetá!“

„Ali morda ti, sloveči kapitan, nisi prišel z drugega svetá? Za nas Evropce je tečajno okrožje drug svet, jednako kakor je bilo pred nedolгим časom vshodna Azija, Kitaj in Japan.“

„Kako moreš omeniti siromaka Japonca zraven mogotca Kitajca?!“

„Tedaj tudi tega ne veš, da so Japonci ugnali Kitajce? Ali vzklik osupnjenega sveta, ki se je slišal po vsem obljudenem svetu, ko je pritikavec premagal velikana, ali ta vzklik ni prodril severnih ograj in zadel v inostranskih deželah na tvoja ušesa?“

„Sedaj je pa čas, da prenehaš s pripovedovanjem takih in enakih dogodb in neprilik. Več te ne vprašam — ti se mi lažeš, in zdi se mi, da bi me rad imel za norca: toliko se ni moglo preobrniti na svetu v kratkih zadnjih treh letih, ko smo hodili med medvedi in

ledovjem krog tečaja. Udeleživa se rajša občnega razveseljevanja!“

„Če so ti evropske dogodbe med tvojim popotovanjem po vnanjih deželah preneokusne in neslane, če me ne maraš poslušati, pa ti meni še kaj več povej o svojih dogodkih.“

In kaj radovoljno jame Sverdrup dopovedovati Björnsonu, kako se je zvrševala vrnitev.

„Kot vodja ladije Frami sem se bil namenil takoj potem, ko sem dospel v pristanišče Skjävö, veslati naprej do Tromsö. A v luki sem zvedel, neizrekljivo presenečen, da sta se Nansen in Johansen že pred nekimi dnevi povrnila nazaj. Ne morem ti popisati, kako veselo čutenje je obšlo mene in moštvo ladije Frami ob tem nedočakovanem sporočilu. Hipoma je vihrala ladija z razpetimi pisanimi zastavami. Hitreje, kakor bi kdo mislil, razglasila se je vesela novica po vsem mestecu, in urno se je zbrala velika množica poleg luke po pobrežju, veselo pozdravlja je popotnike in moštvo na ladijici.“

Takoj sem po telegrafih poslal“, nadaljuje Sverdrup, „sporočila kralju Oskarju in Nansenu, norveškemu ministerstvu in županom v Tromsö in v Kristijanijo, naznanjujoč jim srečno vrnitev v domovino.“

In poldrugo uro potem“, pristavi Sverdrup, „sem že imel v rokah Nansenov odgovor. Ne dolgo po prvem je dospelo od Nansena drugo poročilo, s katerim mi je Nansen naznanil, da opoldne zapusti mesto Hamerfest in da se popelje naproti svoji ‚Frami‘, katere ni videl več od tiste ure, ko sta 14. dan sušca 1895 zapustila Nansen in Johansen mene z ladijo in moštvom vred.“

Zadnje Nansenovo sporočilo je izpremenilo moj poprejšnji načrt. Obrnil sem se z ladijo zopet proti severu Nansenu naproti.“

Ko sta se približevali — od drugih olupšanih ladijic in čolničev obkroženi — ladiji „Fram“ in ladija z Nansenom, obe v praznični opravi, in ko so zadoneli topovi na srčni pozdrav, tedaj se je vršil spomina vredni prizor svidenja zvestih popotnih tovarišev.“

Do srca segajoč je bil svečani trenutek, ko smo zopet zagledali Nansena in ko je on kot oče ekspedicije stopil pred me in med moštvo svoje ladije Frami. Solze so nam stopile v oči. In ko je roko podajal možu za možem, se je vsak oklenil podane roke s tako milo sočutnostjo, da je skorej pozabil izpustiti njegovo roko.“

Mene ni mogel dosti zahvaliti, češ, da nisem le izpolnil njegovega pričakovanja, temveč dosegel še več ter se izkazal samostojnega vodjo najtežjega podjetja. Zlasti se je veselil nad mojim uspehom, da sem rinil z ladijo do severne širine 85° 95', česar ni pričakoval.“

„Torej je res“, je vzkliknil Nansen, da je tir ledovja pripehal ladijo — kakor mislim — tako visoko proti severu!“

In zdravje na ladiji je ostalo k sreči tudi pod mojim vodstvom dobro; ohranila ga je nam zlasti vedna skrb našega vrlega zdravnika Blessing-a.“

Blessing je zahvalil Sverdrupa za njegovo blagodušno priznanje ter pristavil: „Dobrega zdravja drugače nisem podpiral kakor z redno, zmerno in prikladno hrano in z dobrim zrakom po sobah. Gibanja in kretanja telesnih udov pa nikdar ni primanjkovalo nikomur, zakaj ako ni bilo pravih poslov, imel je vsakdo obilno opravkov, pri katerih se je zgibal po vsem životu bolj kakor ko bi bil letal na izprehod pod milim nebom. Z delom, s kretanjem života in s prikladno hrano se je okrepčevalo telo. Toda predolgo, nenavadno bivanje po ledovitih puščavah, morebiti tudi nenavadna, skoraj pol leta trajajoča noč, je pri marsikaterem vidno omamljala in oslabljevala njegovo živčevje. Kaj čuda! saj nas je skoraj tri leta od kim. l. 1893. do mal. srp. l. 1896. gonilo sem in tje ledovje, kakor bi bili sužnji njegove nemile sile, neusmiljeno gonilo po dolgočasnih arktičnih puščavah. Celih štirinajst mesecev nismo dobili pred oči nobene žive stvari, ne ribe, ne ptiča, ne medveda. Zadnji ljudje (razven svojih tovarišev), ki smo jih videli (pa je že skoraj tri leta), so bili poldivji Sibirčani, ki so nam ob severnem pobrežju Sibirije priviedli na ladijo tropo psov. Odslej pa nobenega drugega obraza kakor pest tovarišev — ob tem pa omamljeno razdražljivo živčevje. Morda je prišel od todi tisti čudni pojav, da se je nekaj mož tako naveličalo jednoličnih obrazov tovarišev, da so hiteli iz njih družčine in posamem hodili na izprehod! To posamezno izprehajanje po tihi ledeni puščavi v medvednih kožah zavutih oseb ni bilo brez smešnih prizorov: — ako bi moštvo ne bilo vedelo za to, streljali bi bili nanje kakor na pohajkovajoče medvede!“

No, ko bi se bilo kaj takega pripetilo, to bi bili razvpili ponesrečeno junaštvo! ‚To so Herkuli v ženski obleki‘, bili bi nam očitali v domovini, zakaj tajiti nečemo, da smo dospeli domov v tistem oblačilu, katero smo skrpali sami s šivalnim strojem, — ko se nam je po-trgala iz doma prinesena obleka.“

IX. Junaštvo popotnikov.

„Junaštvo ima svoje predmete in svoja pota“, seže mu v besedo Johansen. „Tudi jaz vem kaj povedati o nevarnih slučajih, a takoj naprej povem: Če pregledam s hladno krvjo dogodbe Nansenove ekspedicije, iščem zastoj tistih čudo-

vitih in silovitih naključb, katere bi bile vredne, da jih sporočevalci po časopisih našopirjajo do junaštva ter povzdigujejo do nebá. Kaj je s tistim junaštvom, katero vohajo sporočevalci pri vseh možnih in nemožnih prilikah ter povzdigujejo brez konca in kraja — da me je skoraj sram poslušati, kar čita radovedna in lahkoverna množica za mojim hrbtom!

Reci ti, *Christoferson*, tajnik *Nansenov*, ker tebi ni ušlo nobeno orjaško, nobeno nedočakovano delo naših rok, reci ti: katero naših najpustejših opravil in najnevarnejših dogodb je prekosilo težavno delo in britko trpljenje norveškega kmeta, ko po zimi lazi po ledenih jarkih, ko seka les po opolzkih strmi-

nah in si pripravlja kurjavo? Pomisli, kaj bore kmet prestane — pa se ne zmeni živa duša za to —, bore kmet pravim, ko po zimi v smrtni nevarnosti pripravlja drva, vlačí klade in hlode po ledenih, zamrzlih prepadih, predno jih privéde do drče, po kateri jih spehá v dolino! Koliko težav in trpljenja, koliko mraza in lakote prestane ubogi kmet v smrtni nevarnosti, a kdo mu šteje to za junaštvo? Kaj je širnemu svetu razven njegove rodbine mar za to, če ga podere s seboj posekano drevo ter ga ugonobi, kaj, če mu izpodleti na ledeni strmini, da zdrkne v prepad, in kaj je večjemu svetu mar, če ga podsuje sneženi plaz?!“

(Konec.)

Književnost.

Slovenska književnost.

Pomladni Glasi, 7. zvezek, uredil in založil *Evgen Lampe*. Cena broš. 30 kr., v polplatno vezane 40 kr., v celo platno 55 kr., v krasne platnice 60 kr. — Slovenski bogoslovci so zopet obogatili mladinsko slovstvo z lepo knjižico. Vsebina je zeló različna in zaradi tega brez dvoma za mlade bralce mikavna. Prvi spis je potopisna črtica „*Pri Materi Božji na Barbani*“. Ljubko je popisana vožnja po morju, umevno je vpletena zgodovina Oglejska, in živo opisana Barbana. Žal nam je samo, da se oni deček, ki vstopi v čolnič, tako naglo izgubi. Če ga je pisatelj uvel v potopis, naj bi še kaj omenjal o njem kasneje. Lahko bi se z njim marsikaj oživilo in olepšalo v pripovedovanju. Ker tega ni storil, naj bi ga ne bil omenjal. — Rada bo brala mladina povestico „*Janoš*“. Ta spis je po vsebini in obliki cvet letošnjih „*Pomladnih Glasov*“. Spretno, neprisiljeno je pisatelj poplašal čednost in kaznoval hudobijo. Ali tudi tu bi želeli, da bi se Luca večkrat omenjala. Otrok bo že pozabil nanjo in ne bo vedel, zakaj je ustreljena. Ta bi morala biti v celi povesti nekak zli duh, da bi se lože umevala kazni, ki jo je zadela. — „*Kako se je Matijček poboljšal*“ je spis, v katerem moramo pohvalno omenjati konec; neprisiljeno in brez omlednega moralizovanja izpreobrnejo nekako živali poredneža. Ali povse neverjetno pa je, da bi hroma Urša lovila Matijčeta. Kako brzonogi so taki navihani paglavci, vemo dobro. Niti zdrav človek ga ne ujame, kako bi Urša sploh mogla teči za njim? — Prav tako trpi zaradi nenaravnega opisovanja dogodek „*V spomin in opomin!*“ Kako mu pride smodnik v oči, kamen in papir na čelo — tega ne umevamo. Mogoče je le, če se je patrona razletela, ali izvrgla dno. Če se je pa to

zgodilo, bilo bi prav dno moralo raniti nevarno dečka. Če mu pride smodnik v oči, tedaj ne bo zadostovalo, če se obriše — kaj še, če se umije, kar je silno škodljivo. Torej pozor gledé takega opisovanja! — „*Učenec ljubezni*“ je dober spis, ki bo pojasnil otrokom sv. Janeza sliko v pratiki. Prijal bo pa vendar-le zrelejši mladini, ker se bo malim zmešalo zaradi imen in zamotanih razmer. — Dober je spis „*Mladi zvezdokaz*“. A ker so že slike v knjigi, bilo bi bolje izpustiti par drugih in mesto teh preskrbeti knjižici zvezdokaz. Zakaj brez tega se bralec izgubi, — ne more si vsega dovolj pojasniti. — „*O ljubá*“ je ganljiva povestica, prav prikladna za prvoobhajance.

Pesnice so ljubke. „*Nazaj*“ ima pa preveč obrabljeno misel. Tudi pesmi „*Sreča uboštva*“ ne podpišemo. Da bi sužnji imeli zadovoljnost srca, o tem dvomimo. Kdor ima priliko zreti v človeško bedo in videti marsikako solzo ubožcev, vé, da jih srce boli. Pesem bi dobila dober pomen, ko bi bili mesto sužnjev opisani postavim, kosci, ženjice, ki se sicer poté, a na večer veselo zažvižgajo in zapojó. To je uboštvo nasproti bogastvu — uboštvo, ki pa ne trpi pomanjkanja, ki ni bedno in ki je prosto. Pesem „*Materno oko*“ ni primerna za sliko na str. 135. Ono dete tega ne misli. Ko bi bila stvar zasukana tako, da bi odrastli opazoval dete in se ob tem spominjal svoje mladosti, kako je zrl v oko materi, bili bi slika in pesem lepa jednota. Najboljša pesem po obliki in kratko izraženi jasni misli je „*Prvo sv. obhajilo*, II“. Dramatični prizor „*Ogenj*“ se ni nikakor posrečil. Namen takih prizorov mora biti vedno ta, da so prizori igrivi. Ta prizor pa ni nikakor za to — torej zgrešen smoter! — Omenjati moramo tudi gledé jezika nekaj malenkostij. Dasi se vidi skrbnost urednikova, vendar bi bil smel biti še bolj natančen.

Str. 10: „tiči v grehah, kakor žaba v luži“. Krepka primera, ali trivijalna. „Reši me v šoli vseh nerodnostij in drugih nesreč“, banalno. Str. 56: „seničice“ nepotreben deminutiv. „Če tudi“ germanizem, „izvršil v dejanju“, prav tako; „skuhala — kaj gorkega“, fraza, ki se je vrnila vsled običajne: jesti kaj gorkega. „Prišla v dotiko z“ germanizem Str. 62: „Trud, te tedaj“, kakofonija. „Premagal zdaj sem izkušnjava“, zakaj pa siliti, ko gre naravno lepše: Premagal sem . . . V pesmih je celó preveč mašil: *mi, si, pač, baš*, preveč neumestnih deminutivov. Tudi brez teh je pesmica lepa in dobra za otroke. Str. 64 zgoraj — predolga perijoda! Str. 119. Ni primeren izraz za otroke „robom“ (servis). Mislili bodo na druge robé in robove. Str. 121. Solza ne priteče izpod obrvij. Naglasi: *blodím, rádosti* (verb) *záto*, vtisnila so prisiljeni. Ko bi bili vsaj zaznamovani!

Dasi so ti nedostatki v knjižici, vendar jo iskreno priporočamo. Pisateljem čast! Le krepko naj napredujejo.

F. S. Finžgar.

Druge književnosti.

K Lendovšek-Štritofovi **Slovenski čitanki za Nemce** in za čitanko sestavljenemu **Slovensko-nemškemu slovarju**, kateri knjigi sta nedavno izšli v c. kr. založbi šolskih knjig, moram kot izdajatelj v pojasnilo razmerja med zaslugom Lendovškovo in mojim delom na kratko razložiti, kako sta knjigi nastali. Pred knjigama v kakem „predgovoru“ tega zato nisem storil, ker ne sodijo v šolske knjige poročila o njih postanku.

Na čelu obeh knjig stoji, da ju je „sestavil Josip Lendovšek“, a „po rokopisni ostalini pisateljevi uredil, popolnil in izdal Ant. Štritof“. Rajni Lendovšek je bil namreč kot nadaljevanje svoje slovenske početnice („Slovenisches Elementarbuch“) sestavil „Berilo“ in „Slovar“ ter oboje v rokopisu predložil vis. ministerstvu. Le-to pa mu je z odlomkom z dné 13. vel. srp. l. 1895., št. 16.257, rokopis vrnilo in naročilo, naj ga popravi: „ . . . unter geeigneter Benützung des amtlich-eingeholten Gutachtens eine eingehende Revision des Manuscriptes vorzunehmen.“ Ker je pa kmalu nato Lendovšek umrl (20. kim. 1895), ne da bi bil v čemerkoli kaj popravil rokopis, prevzel sem jaz (m. vinot. 1895) popravo in izdajo z namenom, da se ne bi pogubil sad velikega Lendovškovega truda in bi otroci Lendovškovi imeli kaj haska od tega. Dolgo in mučno je bilo to popravljanje. Obsezalo

pa je te točke: 1. Pred vsem je trebalo izpustiti ona berila, katera je „uradna sodba“ bila obsodila kot neumestna (vseh skupaj sem izpustil 10 prozajičnih in 19 pesniških beril); dalje je trebalo vsaj prozajična berila deloma nadomestiti z novimi, (nove so št. 4., 8., 14., 15. in 24.) — 2. Za nova berila se je moral popolniti slovar. — 3. Vzpored posameznih beril sem popolnoma predrugačil po načelu, da vedno sledí lažjemu berilu težje, da se pa pri tem vendar po možnosti združuj, kar je sorodne vsebine; to sem v „kazalu“ tudi po zunanje označil s tem, da sem posameznim skupinam pridejal posebne naslove. — 4. Jezikovne nedostatke, katerih je bilo na vsaki strani, sem popravil in skušal dati jeziku vseh beril jednotno lice. — 5. Takisto sem slovar popravil v premnogem oziru, opiraje se pri tem na Pleteršnikov in Hubadov slovar. — 6. Naglas, ki je bil prej zeló pomanjkljivo in često napačno označen, izvêdel sem do cela in po principu, katerega pojasnujem v opombah pred čitanko; pri tem sem se držal zopet Pleteršnikovega slovarja, v oblikah pa, ki tam niso naglašene, mi je bilo odločilno z večine dolenjsko narečje. — 7. Pravopis sem uravnal popolnoma po Pleteršnikovem slovarju. — 8. Izpremenil sem naslov knjigi: mesto „Slovensko berilo“ sem rajše zapisal „Slovenska čitanka za Nemce“, da je namen knjige bolje označen.

Visoko ministerstvo je po teh popravkih in izpremembah končno odobrilo čitanko in slovar in dovolilo nje uporabo pri šolskem pouku na srednjih šolah in učiteljiščih (razpis je z dné 26. svečana 1897, št. 3726).

Čitanka je kot nadaljevanje Lendovšekove „početnice“ za tako zvano drugo ali srednjo stopinjo slovenskega jezikovnega pouka onim nemškim učencem, ki so si ali na podlagi „početnice“ ali drugače pridobili toliko znanja slovenščine, kolikor ga podaje „početnica“.

V svesti sem si, da bi se bil dal še marsikak nedostatek odpraviti ob popravljanju tiskanih pol; ali naj se blagovoli upoštevati, da se je knjiga stavila na Dunaju od stavcev, ki niso večji slovenščine in ki so zato delali toliko in takih tiskovnih napak, da je že njih poprava sama zahtevala prav — nečloveškega napora. Dušo sem skoraj pustil pri tem popravljanju!

Bodi knjiga spomin razumu in marljivosti preblagega Lendovškega!

V Kranju, dné 14. mal. travna 1897.

Anton Štritof.

roko mladeničevo — „to je skrivnost, katero povem le tebi. Anica ne vé in ne sme vedeti ničesar o tem. Tebi zaupam, ker si odrasel in boš tako sodil kakor je treba, ker si sin. Toda obljubi mi, da pozabiš, ali vsaj storiš, kakor bi pozabil!“

„Obetam vam.“ Janko je hlastno poslušal, obraz mu je obledel od črnih slutenj, ki so imele sedaj postati resnične.

„Janko, jaz ne bom živela več dolgo. Ko bi bila sama in bi vaju ne bilo, umrla bi srčno rada. Oh, tukaj na svetu nisem imela nikdar dobro. Odkar sem omožena, trpim. Ti poznaš očeta, on je nesrečen človek. Ko sem ga vzela, nisem vedela, da rad pije. In to je bila moja nesreča. On je sicer dober človek, ako je trezen; če pa se ga napije, tedaj je kakor divji. Ko si bil še ti doma, ni si upal z menoj grdo ravnati, bal se je tebe. Po tvojem odhodu pa je postal hujši. Koliko sem jaz pretrpela v tem času!“ bolnica je prenehala z globokim vzdihom.

„Pa kako je to, da mi niste nič pisali, da se vam slabo godi?“ opomnil je sin.

„Kaj bi ti pisala, ko ne moreš pomoči in si le skrbi delaš! Bolje, da sama trpim in zakopljem svojo žalost v svoje srce! Kako je včasih razgrajal in vpil, ko je prišel o polnoči domov! Oh, ta sramota, katero sem uživala od ljudij, kako me je bolela! Proti koncu pa sem se privadila, in sedaj mi je vsejedno, naj rekó ljudje, kar hočejo. Jaz ne morem prav nič za to, da je oče tak pijanec, jaz sem nedolžna.“

„Vi ste nedolžni!“ Janku je prišla solza v oko. Uboga mati, koliko si je prizadevala, da bi odvrnila očeta od pijančevanja, koliko je pretrpela, koliko nočij je prečula na vzglavju, s solzami napojenem, koliko strahu je prestala: ljudje pa ji očitajo, da je mož pijanec, kakor bi bila sama to zakrivila!

„Zadnjo nedeljo pa je prišel domov, ko je polnoč že odbila. Bila sem še po koncu, brala sem iz bukev Tomaža Kempčana, ki so mi najljubše, ker se ž njimi tolažim, kadar sem sama. Pa oče pride močno pijan domov in strašno razjarjen. Jaz mu prinesem z ognjišča kavo in mu jo postavam na mizo. On pa se je ne dotakne; nekaj

časa je dremal v kotu, potem pa sem mu rekla, naj izpije. Nato je poiskal zajca in se začel sezuvati. Jaz mu rečem zopet, naj izpije kavo, tedaj pa zavpije, prime zajca in — me udari

Nepovabljeni gostje. (Slikal Chierici Gaetano.)

semkaj na čelo, potem pa me začne grozno tolči po hrbtu, da sem padla na tla, in čudim se, da nisem izdihnila. Bog je dal, da se ni Anica vzbudila nad kričanjem in da ni videla, kako oče tepe mater. Dekletce je bistroumno

in ne bi pozabilo tega in očeta bi sovražilo. Jaz sem se onesvestila. Ko sem se vzbudila, je smrčal oče na postelji. — Od onega večera čutim grozne bolečine po celem životu in

veš. On je sicer dober človek, — le pijača, to žganje je peklenko. Jaz sem mu odpustila, da bi mu še Bog odpustil!“

Bolna mati je bila upehana po pripovedovanju. Zamizala je in se oddahnila. Janko je gledal blede materino obličje in črno prasko na njem. Torej je res, kar je slutil! Njegov oče — ni si upal misliti besede: ubijalec! To je bila grozna misel.

Čez nekaj časa odpre mati oči, pogleda okrog sebe in pravi:

„Kje pa je Anica?“

„Ne veste, da je šla po zdravniku?“ Opazil je, da so ji oči zmedene.

„Po dohtarja? Saj sem ti rekla, da ni treba!“

Tu priteče Anica in pové, da zdraynik kmalu pride.

Čez kake pol ure je res prišel. Pogledal je bolnico in vprašal, kje je dobila prasko na čelu. Mesto nje je odgovoril hitro Janko, da se je ponesrečila, na kar je zdravnik zmajal z glavo. Zapisal je prašek, kar pa je bilo le na videz, kakor je takoj spoznal Janko. Ko je spremil zdravnika pred vrata, je ta zmajal še jedenkrat z glavo in se po ovinkih izrazil, da ni nič upanja. V ono ponesrečenje ni veroval, kakor je bilo spoznati iz govorjenja.

Oni večer je dal Janko prinesiti iz gostilne močne juhe in mesa. Anica je z veseljem jedla, ubožica ni od nedelje sem bila sita. Prinašala je vsak dan iz gostilne za par krajcarjev borno kosilce za bolno mater in za sebe. Mati pa ni mnogo jedla, le juhe je malo pila.

Potem je pristavil luč na mizico poleg postelje in čital materi iz njene priljubljene knjige; Anica pa je na nizkem stolcu poslušala in gledala velikega brata. Očeta ni bilo; od nedelje sem je prihajal le spat domov. Pekla ga je menda vest in ni mogel zreti žene v postelji.

Drugi dan sta se menila Janko in mati še o različnih stvaréh. Med drugim je naročala mati:

„Prosim te, da skrbi za svojo sestro. Oddaj jo moji sestri na delo; ko pa boš sam svoj gospod, vzemi jo k sebi! Ubožica, še tako mlada in mora že mater izgubiti! — Oh, kako življenje bi imeli lahko, če bi bil oče moder in pameten! — A nam ni usojeno.“

strašno sem slaba. Nisem mogla drugače, da sem legla. Čutim, da se mi bliža konec, zato je pisala Anica, da pridi. — Sedaj veš, ljubi moj Janko, kako je to, da sem bolna —, toda prosim te, ne reci očetu besedice o tem, da

Pogovar

Od pijače, inu ventočejna tega Vina

med enim G: Fajmoštram, inu med šterjim Farmanim, katerih imena so tukej le izmislene.

(Dalje)

II. Postava.

Nezmasna Pijača veliku hudiga za saboj uleče.

Micha. Njeh kuharca, G: Oča! zna imenitnu kuhati: moja baba pak nikul tok dobreh richt nanapravi.

Mica. Tud my žene be znale dobru kuhati, keb vy možaki za dom toku preskerbeli, koker G: Fajmašter: pak vy raiš dinarje per Mathiju na čemž nakladate, inu jeh zapijete; iz neč se pak tud neč nastury.

Lenard. Mica! Sebe pa navideš? koga klobase pod tvojem Očmy, inu ta hrasta na nosi pomenjo? še le pred dvem dnevam si trunčena per Mathiju čez prah padla: inu ta jopa ti je Sosedu za dones posodila.

Mica. Gerdež! kaj —?

Fajmašter. Jenej Mica! my se očimo na lepu zastopiti; inu kir smo naše trupla s špižam, inu s pijačo enu malu podperli, se bomo zdej spet za zdravje našeh duš pomenili. Tone! stopi hitru po vune blave bukvice, inu daj jeh Mathiju brati, če on še zna!

Mathia. Lep druk je; lohku berem: Kdu nave, de Moyzes je te dve kamnitne table, na katereh so ble X Zapoud zapissane, ob tla vergov, inu na drobne kosce rezbov; zaguišnu en velik uržah eniga takšnega eiffra je mogov biti. (*Exod: 37.*) S: Basilius ga pove s tem bessedam: enu dellu od XL dny, skuz katire Moyzes ta Božje Šlužabnik se stanovitnu je postov, inu molov, je pak ena sama pijanost tega folka fentala, inu k neč sturilla; zakai katire s perstam Božjem pissane table je ta post prejev, taiste je ta pijanost zdrobyla, kir ta S: Prerok Moyzes je ta trunčen, inu pijane folk za neurednega deržov, deb on te Zapovde od G: Boga dosegov. Aku lih pak Moyzes je na drugeh dveh kamnitneh tablah te X Zapoud spet dobiv, inu Izraelskimu folku oznanuvov: (*S: Basil: hom: 1 de jejunijo.*) aku lih JEZUS Kristus sam je taiste poterdiv, inu deržati nam zapovedov; (*Matth: 19*) vender ta nezmasna pijača, inu pijanost perpravi Ludji, de ony te X Zapovd prelomnejo, inu čez usse greše.

I. Zapovd. En pijane človek fally čez Vjero, kader on se te frajost navadi, inu od za-

povdi te S: Vjere vezan biti noče, glih koker te načisti; toku S: Pismu spričuje: Vinu, inu Žene perpravijo te modre, de ony od Vjere odstopijo. (*Eccli 19, 2.*) Inu kar se velikokrat pergody, je, de en pijanc za te svoje neč naskerby, tedej pride na besede S: Paula: kater teh svojeh, subsebnu teh domačeh skerby nima, leta je Vjero zatajov, inu je porredniš, koker en nejovernik. En pijane človek fally čez vupajne; kir on oče v Nebessa pridti, pak pijanost zapustiti noče: enu takšnu vupajne je prevzetnost, katira tega človeka v pogublejne pogrosy; (*1. Tim: 5, 8.*) Zakaj le taisti po navuku S: Gregorja prov na Milost tega Vsegamogočnega Boga zavupa. kater letu, kar skuz pregreho fally, skuz pokuro pobulša: (*S: Greg: Mag: l. mor:.*) scer pak, kar S: Bernard govory, so ta prezetnost, inu terdauratnost v pregreh pota teh hudiču. En pijane človek fally čez Lubezen; kir on svoje Serce ne k Gospud Bogu, ampak le k nezmasne pijače obrača, toku, de se od njega v resnice pravy, koker je David zdihuvov: koker en jellen hity k studencam teh voda, toku moja duša hrepeny k Tebi, ô kapelca vinske terte! (*Psal: 41, 2.*) pak ne k Gospud Bogu, kar je S: David žellov. Inu od te vinske kapelce, raunu koker S: Paul od Kristušove Lubezen, se en trunčen, inu pijane človek napusty odtergati, inu odložiti ne skuz nadluge, ne skuz bridkust, ne skuz prihodna lakot, ne skuz nagust, inu uboštvu, ne skuz navarnost, inu pregajnane. (*Ad Rom: 3.*) En pijane človek fally čez čast, inu službo Božjo; prvič: kir on večdell k Spovdjam hynausku hody, inu od nezmasne pijače, ali pijanost, katera za greh spoznati noče, pred Namestnikam Kristusovim, terdu movčy: ali pak če se lih on spovduje, pak zmyram zamorca umyva, inu se nigdar napobulša; tedej on svete Žakramente neurednu prejemle. Drugič: ta pijanc zapusty tega živega Boga, inu si malyka izbère; zakaj tudi od njega, kar S: Paul na Philippenserje piše, se reče: veliku njeh živy, katire sim jest večkrat vam pravu (zdei pak tudi objokan povem) de so sovražniki tega križa Kristušovega: katireh konc je pogublejne: katireh Bug je njeh Trebuch. (*Ad Philip: 3, v: 18, a 19.*) Inu na Rimlarje:

takšne sorte ljudje Kristušu Gospudu našimu našlužejo, temuč svojmu Trebuchu. (*Ad Rom. 16, 18.*) Koku resničnu je letu, se iz vuneh teh Apostelnu bessedy doliusame, katire Peter je k JEZUSU govorov: pole! my smo usse zapustili, inu smo za Tabo šli; kir en pijanc ravnu s takšno resnico rečti zamore: pole! my smo usse zapustili, zdravje, premožejne, dobro službo, hiša, čast, gnada posvečeoča, pravica k nebeške erbšni, G: Boga, in smo za tabo, ô vinska kapelca! potegnili.

II. Z a p o v d. Kader te trunčeni Ludje, katiri so še vina polni, se podstopejo eden timu drugimu napivati: pomozi (to je: pomagi) ti Bug! inu toku to S: Ime Božje nepridenu imenujejo; kader ony, kir jezik se njem že zavalluje, si k pijači še kuraža dellajo: le pijmo ga v imenu JEZUSA — terčni ga! hvallimo Boga! Zakaj kar se v Imenu JEZUSA della, letu more enu dellu, katiru k Nebessam pomaga, biti; al nezmasna pijača, inu pijanost so pak enu dellu, katiru še le človeku Nebu zapre: raunu toku hvalla tega jezika samu ni Bogu perjetna, kader je zraven to dellu pregrešnu. Dallej kader ony komej pokav v rokah derže, pak še puste šentjanžovca gor nositi; koker G: Bug v svojem Svetnikah češen bode, toku je On tudi zaničuvan, kader Svetniki zaničuvan bodo; kaj za en špott se pak Svetnikam per vinu večkrat zgody, nej S: Augustin svojo maningo pove? nobeden nabo spoznan, prav On, deb on veči krivica Svetnikam, ali Angelcam dellov, koker taisti, katiri v njej imenah se upijanejo, inu skuz ta pijanost ob žiulejne svoje duše perpravejo: to je: gnado Božjo zgube. (*S: Aug: Serm: 232 de tem:*) Tukej se bodo nekateri šlišati pustili: sej so naši Gospodji v čassu še to vinu žegnuvali na dan S: Joannesa Evangelista, bodo ony rekli: de smo my potem šentjanžovca pyli. Koga mislite? morebiti: de taiste žegen je biv zatu, deb ta človek brez škode potem, inu brez greha s taistim vinam se upijaniti zamogov? O! leta misu be bla norska! navada tedej v enih krajah je bila leta: ony so enu malu od tega žegnanega vina pyli, inu med tim eden timu drugemu vošili, rekoč: pyte lubezen S: Joanneza v imenu Očeta, Syna, inu S: Duha. Zadnič, aku lih neč naspomnem jest, de nekateri le v pijanost od G: Boga, od MARIÆ te diviške Matere Božje, inu od Suetniku pregrešnu govorè, inu preklinajo, toku vender letu jest nasmem zamovčati, de groznu ta druga Zapoud prelomnena bo, kader Duhovni priča Deževskeh, Gospodje priča svojeh podloženih, katholški priča nejoverneh, Gospo-

darji, Očetji, inu Matere priča svojeh poslu, inu otročiču se upijanejo, ter bode dapovnemu, kar S: Paul v pismu na Rimlarje hudu svary: ty, kateri v te postave se štemaš, skuz prelomnejne te postave G: Bogu nečast nakladaš (zakaj to ime Božje skuz vas bo preklinovanu med Aydmi, koker je pissanu) namreč skuz Preroka Isaia. (*Rom. 2, 23.*) Koker tedej te judji, kir ony v staremu Testamentu so to pravo Vjero imeli, kader ony so med Aydmi pregrešnu živeli, so en Uržah dalli, de Aydje od njej Vjere, inu od G: Boga so tudi pregrešnu sodili, inu slabu govorili; toku tudi te Duhovni, te Oblastniki, te Katholški, te Gospodarji, te Očetji, inu Matere so večkrat krivi, de te Dežeuski, te podloženi, te nejoverniki, te posli, te Ottrozi začno na to S: Vjero Kristušovo malu deržati, inu leto zaničuvati, kader ony vidjo vune brez ussega strahu Božjega toku pijančuvati, ter bode, koker nekadej skuz Judè per Aydah, toku tudi skuz vune per letih brez nehajna celi dan ime G: Boga preklinovanu. (*Iza: 52, 5.*)

III. Z a p o v d. Nedella, inu sleherne Praznik ima XXIV Uri, od katireh en pijanc, kader on vender S: Maša prov šlišy, le pol ure za Božja čast oberne: skuz te druge ure pak, namejst deb on to Božjo milost z dobrem dellam prut sebi nagniti se poflissov, še le taisto skuz nezmasna pijača v pravične serd prebrača: namejst deb on svoje v keršanske lubezen prov merzlu serce na ta svet dan k eiffu te službe Božje obudov, pak njegovu serce skuz posvetne norčije še bel ledenu ratuje: namejst deb on v temu prazniku po tovarštvu teh Svetniku hrepenov, inu žellov z njim skorej Sueta TROYZA v Nebesih častiti, pak on le tovarštva teh, katiri rad cehajo, jiše, inu pusty G: Bogu Nebesa, sebi izbère te wirthouske hiše: namejst deb on v Nedello to Pravico Božjo skuz dobre della potalažov, inu taisti skuz resnično pokuro zadost sturov, pak njegovu pijansku žiulejne zamudy te keršanske dovžnost, inu zašlužy novoh štraffing obilnost: namejst deb on te od G: Boga prejete dobrute, inu njegove popolnomost spremišluvov, inu Njemu za taiste hvala dajav, pak en pijanc te Božje dary tok oberne, de on spomin od G: Boga popolnoma zagerne. Šlišiš? ô nespametne, vinske človek! koku pač lepu Nedelle, inu Praznike posvečuješ, inu svete dellaš? pošlušaj še, koku pak G: Bug, koker enkrat skuz Preroka Ecechiela temu mestu Jeruzalemu, toku zdej tebi naprejmeče: ty si moje svete kraje zaničuvov, inu moje Praznike posvenov. (*Ecech: 22, 8.*)

(Dalje.)